

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI:

RADNÓTI DEZSŐ

E. K. E.-FŐTITKÁR.

ERDÉLYI
MŰZSÉMEGYLET
KÖNYVTÁRA

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

TAGDIJ ÉVI 6 KORONA.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT ÉVENTE 12 SZÁMBAN.

KIADJA
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.
KOLOZSVÁR.

E számunkhoz csatoljuk az „Erdély Népei“ és «A Mi Fürdőink» 1-ső számait.

Irodalom.

Jó szerencsét! Regény, írta *Kupa Árpád*. Ez a könyv azért értékes és kedves, mert minden ízében magyar és a mienk. Magyar a keret, magyar a levegő, magyar a hőse és minden alakja. Egyszóval *Kupa Árpád* regénye a magyar lélek kész megnyilatkozása. A regény cselekménye módfelett érdekfeszítő. Szerencsés és ügyes tollal szőtt tarka epizodjaiban a vidéki magyar társaság ismert alakjai mozognak, a kikben egy-egy ismerősünket véljük fölfedezni. Az epizódok meg oly igazak, oly élethűen vannak megfestve, mint ha valósággal megtörténtek volna s az író csak a művészet himporát lehetne volna rájuk. Legfőképpen e tulajdonságánál fogva érdekes a *Kupa Árpád* regénye, a mely bizonyosan nagy gyönyörűséget szerez majd olvasójának. A piros vászonkötésű, csinos könyvnek az ára *egy korona*. Megjelent *Singer és Wolfner* könyvkiadó cégénél, Budapesten, Andrásy-út 10.

A püspök kalandja, írta *D. Ch. Murray*. Az angol regények főtulajdonsága, hogy csaknem mindig széles keretben szövögeti meséjét. Az írónak mindig sok a mondani valója, s a mit mond, az rendesen érdekes, annyira leköti az olvasó figyelmét, hogy le sem teszi a kezéből a könyvet, a míg végig nem olvasta. Az angol író, ha regényt ír, a legfőbb törekvése oda irányul, hogy olvasóját mulattassa és kellemes szórakozást szerezzen neki. Murray is ezt tartotta szem előtt, a midőn az ő legújabb regényét írta. **A püspök kalandja** azok közé a regények közé tartozik, a melyeknek tartalma rendkívül érdekes és szórakoztató. A nyelvezete üde és csupa szín, csupa élet ragyog ki belőle. Tele van egészséges, kedves humorral, vidám elevenséggel. **A püspök kalandja** kétségkívül egyike a legjobb angol regényeknek, a mely változatos, szép epizódjaival arra van hivatva, hogy néhány kellemes órát nyújtson az olvasónak. A fordítás, a melyet *Tutsek Anna* végzett, a legjobbak közül való. A csinos vászonkötésű könyvnek az ára 1 kor. Kapható *Singer és Wolfner* könyvkiadó cégénél, Budapesten, Andrásy-út 10 sz.

Felhívás a magyar iparosokhoz, gyárosokhoz, termelőkhez és kereskedőkhez! A legelterjedtebb magyar szaklap, a XVI. évfolyamát járó „*Vendéglősök Lapja*“ igazán hazafias s a magyar iparosokra nagy hasznu elhatározásra jutott. A „*Vendéglősök Lapja*“ ugyanis ezentúl minden számában a vendéglősökhöz intézett lelkes hangú felhívás kíséretében ál-

landón közölni fogja azoknak a hazai iparosoknak, termelőknek és a kereskedőknek a cégjegyzékét, a kiknél a vendéglősök szakmájuk kellékeit és magán-szükségeiket hön árúkból szerezhetik be. Felhívjuk tehát mindazokat az iparosokat, gyárosokat, termelőket és kereskedőket, a kik hön árúkat készítenek, vagy közvetítenek, hogy pontos czimüket, produktumaik elsorolásával küldjék be a „*Vendéglősök Lapja*“ szerkesztőségének. Az *Ihász György* szerkesztésében megjelenő, változatos tartalmu „*Vendéglősök Lapja*“ szerkesztősége és kiadóhivatala: *Budapest, VII. Akácfa-utca 7. szám*

Egy hölgy emlékiratai czimmel ritka érdekes könyv került a könyvpiacra. *Bech Vilma báróné*, ki az 1848-49-iki szabadságharcban mint titkos kém jelentékeny szerepet játszott s mint Kossuth Lajos és Görgey Arthur megbízottja, a legfontosabb küldetéseket végezte, kiadta hazánk e legdicsebb és egyuttal legszomorubb korszakára vonatkozó emlékiratait.

Bátran állíthatjuk, hogy rég látott napvilágot e műhöz fogható érdekes könyv. Az olvasó nem bír megválni az érdekesnél-érdekesebb részletektől, melyek a nagy idők legintimebb részleteit tárgyalják. Sok olyan dolgot tudunk meg a könyvből, melyet eddig elferdítve olvastunk a valóságnak meg nem felelő leírásokban.

Minden hazafi igaz gyönyörűséggel fogja olvasni e művet, mely *Ferenzi B.* miskolczi könyvkiadónál rendelhető meg. — Ára 3 korona.

Vasuti élet. A vasutasok osztálya ama elhagyottak közzé tartozik, mely igen terhes munkálatai, reá bízott felelősségterhes feladatai daczára sem részesül abban a társadalmi elismerésben, mely méltán megilletné. Régóta fáradoznak a vasutasok, hogy jogos érdekeik megvédésére megtalálják a maguk szószólójukat. Ezt a szerepet pedig a sajtó töltheti be. Miután pedig a „*Vasuti Lapok*“ az egyedüli szaklap, a mely minden külső befolyástól ment és független írók által szerkesztetik, ez a lap vette programjába a vasutasok érdekeinek megvédését. — A vasutasok körében az utóbbi napokban megindult mozgalomban is jelentékeny részt vesz a „*Vasuti Lapok*“ szerkesztősége, melynek szerkesztését legutóbb *Gerő M. Mór* fővárosi hírlapíró vette át. Szívesen ajánljuk tehát ezt a lapot vasutas olvasó közönségünk figyelmébe.

A „*Vasuti Lapok*“ előfizetési ára egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2 kor. 60 fill. Szerkesztősége és kiadóhivatala *Budapest, Erzsébet-örut 18. szám* alatt van.

E. K. E.-GYUJTÓ.

Egészséges verseny fejlődött ki a hazai gyujtógyárak között. Első sorban az volt a cél, hogy kiszorítsák a külföldi gyujtókat, melyekből több millió korona értékűt fogyasztott a magyar közönség. Most, hogy a külföldi gyujtóknak fogyasztása napról-napra csökken, megengedhetik maguknak azt a fényűzést, hogy versenyre keljenek egymás között és a közönség is helyesen cselekszik, ha a jobb és gazdaságosabb hazai gyujtókat vezeti be háztartásába. Ilyen gyujtó a most forgalomba jött **E.K.E. gyujtó**, melyek kifogástalan és izléses kiállításukkal, tartós égőképességükkel a legkényesebb igényeket is kielégítik. — Ezeket a gyujtókat az **Unió magyar általános gyufagyár r. t. (Budafok)** hozta forgalomba s hogy mindenféle megrendelésnek eleget tehessen, egyszerre többféle-fajtu gyujtót bocsát a közönség használatába: **E.K.E. bisonysági-gyujtót, E.K.E. robogó-gyujtót, E.K.E. vihar-gyujtót**, stb. Az elnevezés az **Erdélyi Kárpát-Egyesület** nevének kezdőbetűi után történt, melynek kulturális jótékony céljaira az **EKE-gyujtó eladási árából 5%-ot ad** a hazafias cég. Természetesen a cég gyujtói tiszta magyar gyártmányok, melyek a budafoki gyárban készülnek, a hol csak magyar munkásokat alkalmaznak és magyar nyerményeket dolgoznak fel. Felhívjuk ezért szíves figyelmét az új gyujtókra, melyek sokkal jobbak és sokkal gazdaságosabbak, mint a most forgalomba levő többi ilyen gyujtó. A magyar gyujtó-iparnak csak dicséretére válik, hogy nemcsak ki tudja szorítani a külföldi gyujtókat, de itthon versenyezni is tud egymás között. — A közönségnél természetesen a jobb gyujtó fog győzni, a mi nem árt a többi hazai gyáraknak, mert ez csak sarkalni fogja, hogy azok is megközelítsék jóságban, kiállításban és praktikus kivitelben az **E.K.E.-gyujtókat**.

Ez okból, hazafias tisztelettel kérjük, szíveskedjék e gyujtókat pártfogásába venni és közölni velünk. **hajlandó-e az E.K.E.-gyujtókat bevezetni**, mely esetben megtekintésül mintákat szívesen küldünk.

Tekintettel arra, hogy az E.K.E.-gyujtó jóvedelmét dicsőült királynőnk emlékére építendő **Erzsébet-menedékházakra** fordítjuk, hisszük és reméljük, hogy kérésünket a legkészségesebben teljesítik.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

X. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1901. 3—5. szám.

Védőnk gyásza.

Az apa mély fájalmát érezzük abból a táviratból, melyet *József Ágost* királyi herceg ő fensége intézett egyesületünkhöz abból az alkalomból, hogy egyik legkedvesebb leánya, *Gizella* királyi hercegnő elhunyt. E fájdalmas alkalommal ugyanis az E. K. E., összes tagjai nevében, legmélyebb részvétét és a gyászban való osztozását fejezte ki ő fensége előtt. Hiszen az E. K. E. minden tagja részt vesz fenséges védőjének s pártfogójának fájalmában és legforróbb s legbensőbb szeretettel veszi körül a fenséges családot, melynek ime egyik ékessége, a nem es törzsnek felsőben levő bimbója letörött.

A legmélyebb megilletődéssel olvassuk védőnk táviratát, mely így hangzik:

Mély fájalmunkat enyhítő meleg részvételükért fogadják megtört atyai szívem legforróbb köszönetét. Isten oltalmazza mindnyájukat hasonló súlyos csapástól.

József Ágost főherceg.

Az E. K. E. és az ifjuság.

Irta: **Máthé József.**

Fontos okokból állítottam egymásmellé. A hazarészünk megismeretetésére, tanításra, testedzésre vállalkozott E. K. E.-t és a mi — fájdalom testben gyengülő, csenevész — ifjuságunkat. (Megbocsásson nekem a nagyreményű ifjuság, de ami igaz, igaz.)

Már jubilál az E. K. E. és sok eredményre hivatkozik bizonynyal; köztudatba is ment már az ő missziója, melylyel népet, földet ismertet, felfedez . . .

Én is elismeréssel adózom a lelkesen kiharzó egyesületnek, de még sok feladat elé állítanám, mint egyikét azon agilis testületeknek, mely tisztességes nevet vívott ki magának, mely a jót azért teszi, mert jó és tettének forrása: a tiszta magyar hazafiság.

Itt van mindjárt az *ifjuság*. Ennek jövőjét ajánlom figyelmébe.

Mindenki tudja, hogy a mi gyermekeink, különösen városi gyermekeink, alig töltik el a három évet, már óvóba kerülnek, hogy megmentvén a mamákat súlyos felügyeleti gondoktól — csengő-bongó versikékkal és dalokkal töltsék el az időt szülői házon kívül és olyan szobákban, hol rendesen még sok gyermek és romlott levegő van.

Nem nagy munka az igaz, mit ezek vé-

geznek, de bizonyos, hogy a fejlődés oly szakában kezdik a romlott levegőben való tartózkodást, mikor rájuk nézve legkárosabb.

És ezek a szegény *penészvirágok* 6 éves korukban innen az elemi *iskolába* kerülnek. Ott már nehezebb feladatok elé állítják, lehet mondani, túltömik mindenféle ismeretekkel, hogy *haladjon*. De itt sem igen látszottak (legalább eddig nem) törődni azzal, hogy a szellemileg elcsigázott gyermek bírja-e, van-e fizikuma hozzá, s ha nincs legyen, csak tömik tovább osztályról-osztályra. Természetesen, hogy azok a gyermekek, kik naponként 5—6 órát is töltenek osztályban, mind szájalmasabban néznek ki. Mert az a 2—3 óra hetenként, mit tornatermek hiányában csak nyáron és alkalmas időben tölthetnek tornázással vagy testedző játékkal, egyáltalán nem képes ellensúlyozni a gyermekek fokozódó testi gyengeségét.

Jön ekkor még a *középiskola*. Mert hát roppant nagy az előszeretet nálunk a tudományos pályák iránt. Ennek a kornak is minden rosztat számlájára írhatunk, mert középiskolai testi nevelésünk sem felel meg a kívánalmaknak.

Szóval ifjúságunk igen nagy százaléka 3—7—15 évig szellemileg túlterhelten, szobai rossz levegőben tengődik, úgy, hogy mire az egyetemre kerül, kétkedve mondjuk: vajjon bírja-e tovább?

Minő test, minő szín, micsoda erő! Az ember szájalomra gerjed. Soknak követ kellene a zsebébe tenni, hogy a szél el ne fujja. Micsoda katonák lesznek ezekből? . . .

A bajt növeli még az is, hogy ifjainknak szórakozási alkalma sem állja ki a kritikát. Szivarozik, lumpol, igen korán élvez nagyoknak való *szabadságot*.

Ezt az ifjúságot ajánlom az E. K. E. figyelmébe. Adjon nekik erőt, egészséget, s mit mások oly gyakran elkövetnek, *tegye jóvá a hibát*.

Az E. K. E. már megkezdte magához csábitani az ifjúságot, legalább annak a sport felé hajló részét. Folytassa!

De a mire én különösen fel akarom hívni a figyelmét, az, hogy az általa már felfedezett és ismert *üdülők*, melyeket vizsgálódásokra, kirándulásokra, testedzésre nemcsak fekvéseiknél, de levegőjüknel s az esetleg az ott talált ásványviz, fürdő stb. előnyeinek fogva is kiválóan alkalmasak, *létesítsen nyári menedékhelyeket az ifjúság számára*.

Nagy szükség van erre! Az az ifjúság, mely az elől vázolt körülmények között nő fel, *rá van szorulva*, az olyan testületnek pedig, mint az E. K. E. *kötelessége* megmenteni az ifjúságot, annak a hazának a számára, melyet megismertetni, kincseivel együtt bemutatni alapszabályszerű kötelessége.

E felett nem is kell vitatkozni. Különben mi haszon volna fáradozásaiból, ha azt csenevész, nem életképes generáció kapja örökbe?

Ezek a nyári menedék-, ha úgy tetszik, *üdülők*, melyekben a *szegényeknek ingyen* a tehetősebbeknek *mérsékelt díjért* adnának elhelyezést, lehetnének *internátusszerűen* berendezve, hol nemcsak az ellátás és pihenés, de a szórakozás, kirándulás, vadászat, tornászat stb. stb. alkalmait is szakemberek vezetése alatt biztosítanák az ifjúság számára.

Be kellene Erdély bérceit népesíteni minden nyárra, hogy kifáradt, vérszegény ifjaink itt erőre kapjanak és megerősödve piros-pozsgás arczzal térjenek vissza ősszel az iskola falai közé.

Ennek a kérdésnek megoldása nem is valami nehéz. Ilyen helyeken rendesen olcsó épület-anyag van, az építés nem kerül sokba. Fentartására pedig kérjenek állansegélyt, indítsanak gyűjtést.

Maguk a szülők is szívesen járulnak hozzá és hoznak áldozatot, csak hogy mindennél jobban féltett gyermekeiket az iskolai év fáradalmi után biztos helyre üdülni küldhessék. Aztán *magyar nemzeti ügyről* lévén szó, az általános érdeklődés széles körök támogatását is biztosíthatja, főképp, ha oly tekintélyes testület áll az ügy élére, mint az E. K. E., amely erre predestinálva is van.

Régi, szinte lejárt igazság már, hogy *ép testben lakik az ép lélek*. De nekünk hangoztatni, a befolyásos vezetők fülébe kiáltani immár nem lehet eléggé. Azon az úton állunk, hogy nem vagyunk képesek a mindenképpen *kinevelt*, nagyreményű ifjúságot *életben tartani*, hogy azt a nagy magyar nemzeti tőkét, mit bennük és általuk felhalmozni véltünk, kamatoztassuk is a köz javára. Mire arra kerülne a sor, elhalnak. Mi pedig rokontalan nemzet vagyunk itt és nem áldozhatunk annyit a korai enyészetnek.

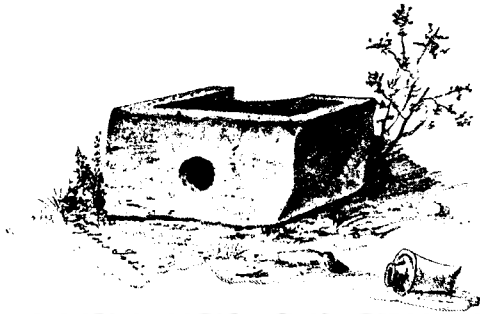
Jó lesz tehát e fölött elmélkedni, míg nem késő.

A koppándi római források.

Irta: Téglás István.

STordáról Kolozsvár felé vezető országút közelében, a vadregényes turi-hasadék délkeleti kapuja előtt, a Rákos-patak köves partjain vonult meg Koppánd község. Az országútról csak a Bánffy Dienes uram esetéről nevezetes Kornis-, illetőleg akkor Vitéz-udvar fáinak százados koronái, meg az udvarhoz tartozó gazdasági épületek láthatók. A 17-ik évszázban ott állott kastélyban épen a Vitéz Gábor fiának keresztelőjén mulatott a sok vendég, a midőn a hatalmas Bánffy Dienes elfogatására a még hatalmasabb Teleky Mihály uram által kiküldött székeltek a kastélyra rohtottak, Bánffynak sikerült egy ablakon át onnan elmenekülnie, de a felesége (az Apaffyné fejedelemasszony testvére) ott maradt, de bizony kardra hányták volna őt is a dühöngő székeltek, ha a maroszeeki főkapitány, Kornis Gáspár, a tulajdon köpenyével be nem takarja és el nem rejti a saját katonái előtt.

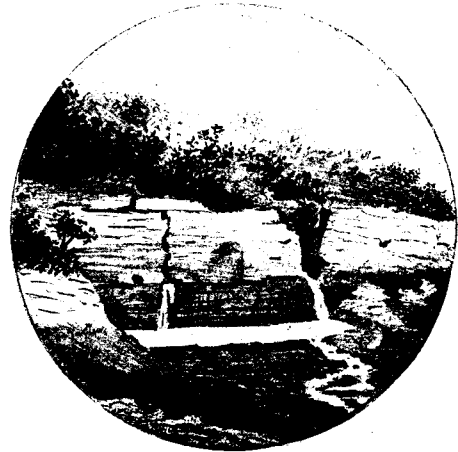
Rajzolta Téglás István.
A KOPPÁNDI RÓMAI FORRÁSOK.

A község rendetlen összevisszaságban álló kunyhóinak lakói ma már oláhok, de még a 17-ik században is magyarul dicsérték e község lakói az istent. Az unitáriusok temploma ott állott a völgy baloldalán egy kiemelkedő magaslaton. A hajdani templom faragott kövei közül a faluban itt-ott, de kiválóan az oláh pap lakása körül még néhány darab látható. Egy renaissance stílusú oszlop töredéke pedig épen az éngyüteményembe vándorolt. A gör. katolikusoknak a szokásos stílusban épített fatemplomuk a régész előtt az által nyert kiváló becsét, mert padozata római téglákból van egybeállítva.

Általában Koppándon és határában gyakori a római eredetű tárgyak töredéke és maradványa; a mi abban leli magyarázatát, hogy alig 2 klmtr távolban fekszik a hajdani Potaissa castrumától. A potaissaiak pedig innen látták el vízzel a telepet, és a castrumot.

A turi-hasadék és pár kilométerrel távolabb a Torda-hasadék által is átszelt Köves bércz (Muntea) kopár tetőjére Tordáról Koppánd mellett jó út vezet. Ez az út a Bach korszak alkotása lévén, mintegy illusztrálja azt a közmondást, hogy minden roszban van valami kevés jó is. Az út ma *mokányok útja* nevet visel s ott, a hol az úgynevezett *nagy kövek* közelében elhalad, közvetlen szomszédságában buzognak és ömlenek elő a szinte szabályos rétegeket alkotó conglomerát szikla repedéseiből a római források. A források közül egy pár ma is abba a szikla testéből kivésott medenczébe önti üdítő vizét, a melybe századokkal ezelőtt. Úgy innen, mint a Koppánd közvetlen közelében lévő forrástól is földalatti csövek vonultak Potaiissa felé. A csövek közül a szindi határban, de kiválóan a koppándi kertekben gyakran találunk még

egy-ép részleteket. Pár évvel ezelőtt egy faragott kőmedence is napfényre került. Ez a 0.79 mtr hosszú, 0.75 mtr széles és 0.46 mtr mély kőváltó egy csatornával volt összekötöttesben, melyben 0.22 mtr

Rajzolta Téglás István.

A KOPPÁNDI RÓMAI FORRÁSOK.

átmérőjű cserépcsövek vezették a vizet tovább. A kőmedence ma a Herczeg Vaszi udvarán hanyódik, a cseréprészek épebb részeit pedig a cserény kéményeknél és a sütőkemenczéknel füstvezető csövekül használták fel a lakósok.

A koppándi források — habár a közelükben levő mészszirtekről az ezelőtt néhány száz évvel állott ős erdők már teljesen letaroltattak — s így a kopár környezet miatt úgy vízbőségükből, mint festői szépségükből is nagyon sokat veszítettek, ma is áldásai ezen vidéknek s vízbőségük még ma is egy pár ezer ember ellátására elegendő lenne.

A rómaiak idejében nem csak a források vize és az erdők vadjainak üzése vonzotta ide a közeli Potaissa lakóit, hanem az itt pados rétegekben fekvő durva szemcsésű homokszirtek is több száz kőfaragó családot foglalkoztattak a források közelében, valamint a közeli Szind község határában, mert a castrum körfalaihoz s terjedelmes épületeihez felhasználta ezer meg ezer faragott kő legtöbbje innen került ki. A kőfaragók vésőinek nyomai oly sok száz év után ma is számos helyen láthatók a sziklatömbök esőtől véltetebb oldalain. A régész, a geologus, a botanikus és az érdekes látivalókban gyönyörködő turistáknak kirándulási pontjául szolgálnak ezek a források — és a közeli turi-hasadék, valamint az irisek virágzásának idejében tündéri pompájával látogatókat vonzó koppándi erdő turistái rendszeren itt a nagy köveknél, a római források kellemes vizénél üdíték szomjukat.

AZ E. K. E. az Érczhegységben.

— Közli az E. K. E. turista osztálya. —

Az Érczhegység geográfiai elnevezés, alatta azon hegyvidéket értjük, mely a három Körös, a két Szamos, az Aranyos és Maros folyók között terül el, s mely úgy különleges geológiai alakulásainál, víz- és hegyrajza gazdag változatosságainál, mint néprajzánál fogva méltóan sorakozik a Székelyföld és az erdélyi fensík Jéli határhavasai mellé, Kolozsvár és a magyar Alföld szempontjából pedig első rangú fontosságú.

E hegyvidéket az Erdélyi Kárpát-Egyesület kezdetől fogva élénk figyelmében részesítette, s bármint kötötte is le az egyesület erejét kulturális hivatásának sokfélesége, az erdélyi felföld kimeríthetlen változatosága, minden esztendő újabb és újabb egyesületi alkotásokkal gazdagította a tündéri hegyvidéket.

Nem szabad azonban említés nélkül hagyni azt, hogy kevés vidéke Erdélynek termett annyi lelkes természetbarátot az egyének, és a hatóságok között, mint épen az Érczhegység.

Torda-Aranyos és Alsó-Fehérvármegyék közönsége Csató János alsó-fehérvármegyei alispán tiszteletbeli tagtársunkkal az élén, Abrudbánya városa, az Andrassy és Bánffy gróf családok, Pável püspök, Sikó Kanut és a kit legelől kellett volna említenem — the last but not the least — Czárán Gyula, fáradhatlanul, önzetlenül ké-

rest, serkentést nem várva, áldozatokat nem kimélve, sietve igyekeztek az egyesület működésének segítői lenni.

A detonátai, a pilisi, a ponori, a tor-dahasadéki, a rekiczeli menedékházak, a dobrini turista szobák, a tor-dahasadéki út, a rekiczeli víz-eséshez vezető út, a Melegsza-mos for-rásvidékének turista körútja beszédes tanui és illusztráto-rai a mondot-taknak.

E hatalmas közreműködés-hatása alatt határozta el az egyesület választmány, hogy mult évi közgyűlését Nagy-Enyeden és a Pilis hegyen tartja, kapcsolatban a pilisi és ponori menedékházaknak felavatási ünnepélyével, miután közvetlenül azelőtt vette át a Melegsza-mos for-rásvidékének turista körútját, melyet Czárán Gyula egyesületi tag az e célra megszavazott, de a feladatoknak meg nem felelő költségek nagylelkű megtoldásával, fáradhatlan, kitartó munkával és gondoskodással állított elő.

E közgyűlés, míg egyrészt leróttá az egyesület halálját Alsó-Fehérvármegye közönsége iránt, egyuttal kifejezte elismerését Czárán Gyulával szemben azzal, hogy őt az egyesület legnagyobb kitüntetésében részesítendő, egyhangulag tiszteletbeli tagjává választotta.

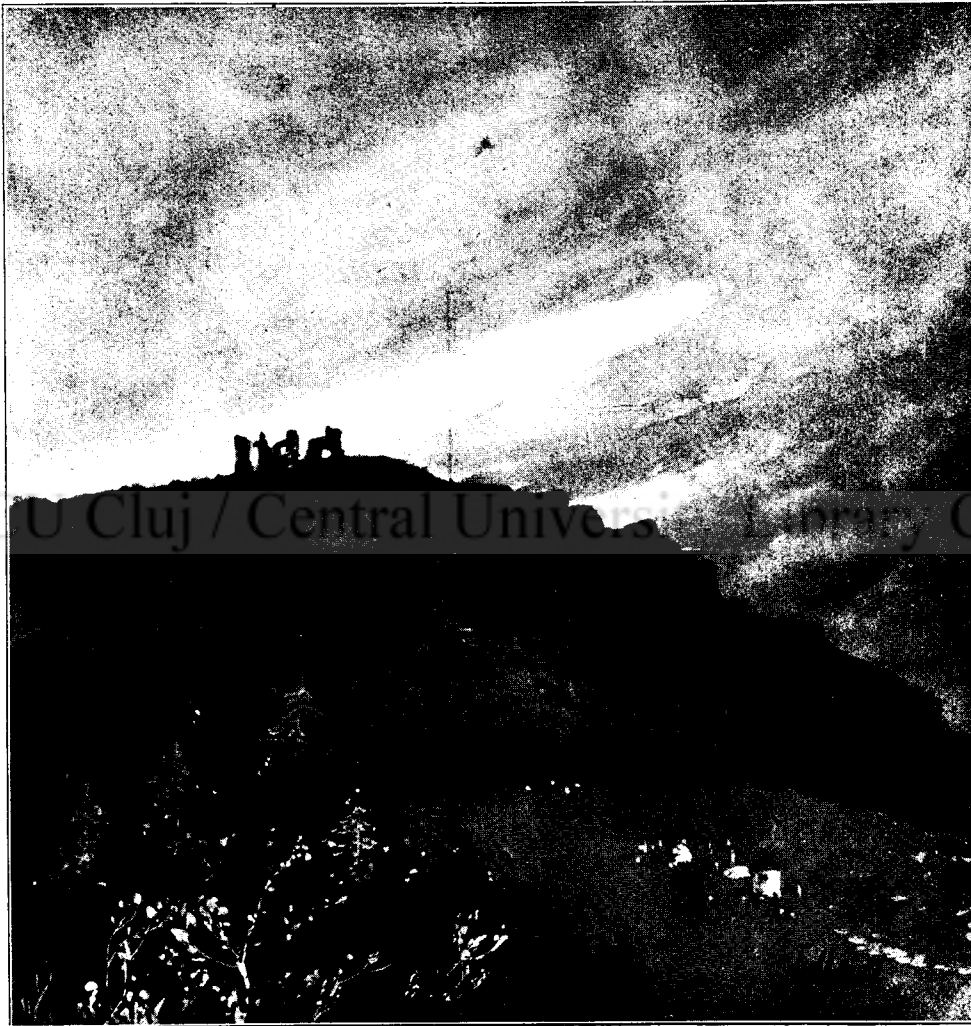
A turista osztály elnöksége nyerte a megbízatást, hogy a közgyűlés e határozatát vigye meg a kitün-

tettnek s hogy mikép nyert megoldást a feladat, mi-kép vált az egyszerű ovációból az Érczhegység to-vábbi feltárására nézve fordulópon-tot alkotó esemény-nyé, azt a következő sorok igyekeznek megörökíteni.

A díszes tokba rejtett s pergamenre rajzolt tiszteletbeli tagsági okmányt a turista osztály elnökének, *Melitskó* Frigyesnek vezetése alatt az egyesület főtít-kárából és a turista osztály titkárából alakult küldött-ség vitte el az aradmegyei Menyházára Czárán Gyula teli tartózkodási helyére.

Aradon az Arad-hegyvidéki Turista Egyesület várta a kis küldöttséget *Tedeschy* Victor egyesületi elnök vezetése alatt, hogy üdvözölhesse a területén átutazó testvér-egyesület küldöttjeit s másrészt, hogy a küldöttség megpihenése alatt a közös érintkezés elő-segítését élőszóval megvitathassa.

Az Arad-hegyvidéki Egyesület tulajdonképen az Erdélyi Kárpát-Egyesület által az aradi területre átnyúló Érczhegység turisztaságának kultiválására tervezett, de meg-alakulni nem bíró nagy-hal-mágyi osztá-lyából nőtt ki s különösen az aradi nagy kö-zönség bevo-násával arra törekszik, hogy a bihar-gainai hegylánczon, annak nyugati nyulványain, a Kőrösök és Maros vízvá-lasztó hegyvi-dékein a turis-tákat minden tekintetben előmozditsa, támaszkodva az Erdélyi Kár-pát-Egyesület-nek esetleges és már tervbe is vett működésére.

A DÉZNAI VÁRHEGY.

Tull Ödön rajza.

A szóban forgó hegyvi-dék büszkesége a Gaina, mely nemcsak a minden év június 15-én és 16-án tartani szokott leányvásár-járól híres, de 1486 m. magasságban, 3 vármegye összesögellésénél uralkodik az Érczhegység délnyugati részén. Evek óta fáradozik már az Erdélyi Kárpát-Egyesület, hogy e regényes tetőn, melyhez a nép-lélek romantikájának ily költői megnyilatkozása ta-pad, alkalmas menedékházat emeljen, s most már re-mélheti, hogy mire az Erdélyi Kárpát-Egyesület czi-merpajzsának páros gyopárja, e tetőről is kivirul, az alföldi turista az arad-hegyvidéki testvér-egyesület biztos vezetése alatt teheti meg hozzá bármikor a ferasztó, de gyönyörökben párját ritkító útát.

A közös vállvetett működés, az érintkezési pon-

tok lelkes megvitatása után szép jövő biztató reményével tért a kis küldöttség nyugalomra, hogy másnap kora reggel folytassa útját az Aradi és csanádi vasutak világos-boros-sebesi vonalán.

A kora tavasz fénytelen napja, ködpalástba burkolva: bizonyára szintén dideregve fogadott bennünket, mikor az aradi állomásra kiértünk, de mindez nem riasztotta vissza a mi lelkes aradi testvéreinket, hogy többen közülök Világosig el ne kisérjenek bennünket. A szomorú emlékü, de jólétre valló világosi síkon azután végkép elbúcsúztunk egymástól s jól fűtött vonatunk egy nagy kanyarodással — tán feledtetni akarta a Világos által felidézett mult komor emlékeit — a Fehér-Körösnek itt még eléggé tág völgyébe szaladt át s csakhamar Boros-Sebesre vitt bennünket.

Itt átszálltunk azon keskeny vágányú kis vasut vonatára, mely a menyházai fürdőt, sőt azontúl a menyházai híres márványbányákat a nagy világforgalmi útjaihoz csatolja.

Bővizű, beszédes hegyipatak mentén kanyarog a pálya egyre szűkebb völgyben. Dézna állomásra érünk, jobbkönnyűre rendez a déznai várromja s a körülte álló bizarr alakú sziklák felidéznek bennünk Kurbán bégnék Jókaiink tollával megörökített históriáját.

Még egy rövid félóra s Menyházán vagyunk. Erdősorozta hegyektől övedzett gyönyörű kis völgyben félénken huzódtak meg a fürdő díszes épületei, csinos villái; a szürke égboltozat, a lombtalan bükkfaóriások, a sárgásbarna zörgős avar szintelen, virágdísz nélkül való pongyolában mutatta be nekünk a völgynek e gyöngyét.

A tónak most havasszürke tükre mellett még szomorkodó várakozással állt a hattyupár. Mire várak? Madárdalra, kék égre, fakadó virágkehelyre zöld falomra.

Az a kis társaság azonban, mely Czárán Gyula tagtársunkkal az élén, az üres fürdő téli csendjét választotta téli pihenésül, zavartalan munkára, elmélkedésre legalkalmasabb helyet, aligha érzi a tél hideg, a

szürke égboltozat nyomasztó voltát, mert az mindig szívében hordja a nap l'ngját, a természetimádás, az ember és hazaszeretet, a közreműködés hamvadhatlan melegét.

A fegyvertársak kitörő lelkesedésével fogadták kis küldöttségünket s nemes megilletődéssel hallgatták az Erdélyi Kárpát-Egyesület üdvözlését, melyet egyik legbuzgóbb tagjához elhozott s melyet a küldöttség elnöke a következő szavakkal tolmácsolt:

„Kedves Barátom!
Mélyen tisztelt Tagtárs!

Nem nyílt alkalmunk Kolozsvárt, központunkban, tisztelőid széles körében lelkesen tervezett ünnepeletésre, ezért otthonodban jelentünk meg ime előtted egyesületünk küldöttségeként, hogy a minck eddig csak hírét

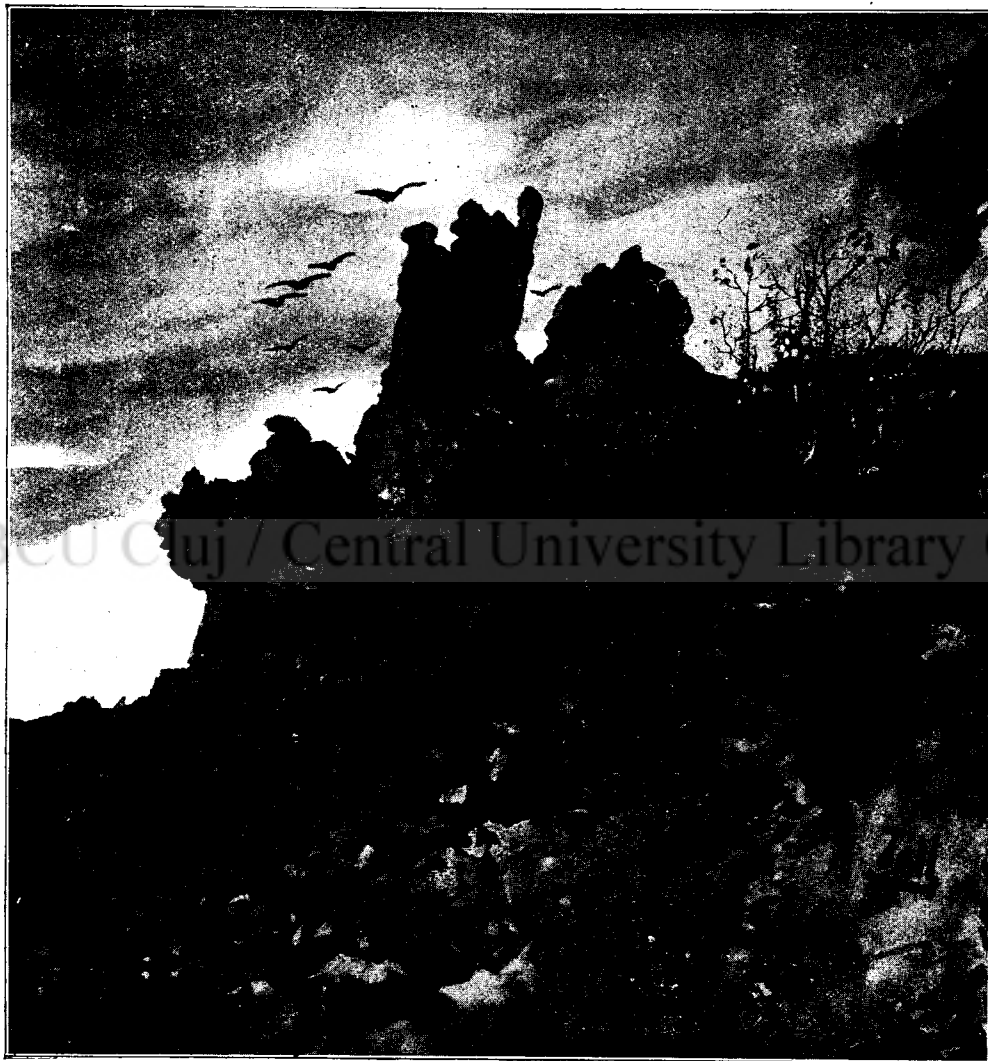
vetted, egyesületünk tisztelt tagjává történt megválasztatásodnak hiteles okmányát átnyújthassuk.

Ez okmány jelképe azon elismerésnek, melylyel egyesületünk összesége neked adózik és mely elismerés nemcsak maradandó lesz, hanem növekedni fog abban az arányban, amelyben a turistaság eszméje hazaszer teherdít, terjed.

Pedig te nem az elismerésre nem a hír, dicsőség, külső ünnepeletésért jártál,

dolgoztál, irtál, fáradtál, mert a mi téged tevékenységre ösztönzött, a mi költői ihlettől áthatott irodalmi működésre buzdított, mindaz nem más, mint az eszményi szép iránt táplált nagy szereteted, párosulva azon hazafias és emberbaráti törekvéssel, hogy hazánk e rejtett kincseit közkinccsé avasd, embertársaid legjavával megszerettesd, az örök szép szabad természet kultuszából fakadó örömeidet másokkal megosszad.

Egyesületünk önmagát tisztelte meg, midőn téged tiszteleti tagjává megválasztott, hiszen azzal maga részére tett le kedvező bizonyosságot azon későbbi nemzedékek elébe, kik benned turistaügyünk legelső s legnagyobb úttörőjét, fejlesztőjét felismerni s tisztelni fogják.

SÁRKÁNY KŐ.

Tuti Ödön rajza.

Fogadd ez okmányt, mint igaz hálánk kifejezőjét azon készségedért, melylyel sokoldalú munkálataidat egyesületünknek felajánlani határoztad. Becsét alkossa emez okmánynak az a tudat, hogy ez azon legfőbb jutalom s legszebb kitüntetés, melyet egyesületünk, mint kulturális intézmény, mint erkölcsi testület, legérdemesebb tagjainak nyújthat.

Isten éltesen téged, mint egyesületünk legérdemesebb tagját.

Erre felolvasta a turista osztály titkára a tiszteleti tagsági oklevél szövegét, mely ekkép szól:

A Kolozsvárt székelő *Erdélyi Kárpát-Egyesület*, mely *József Ágost* kir. herceg ő fensége védősége alatt áll, Nagy-Enyedén, 1900. július 15-én egyetemes közgyűlést tartott és ez alkalommal

Czárán Gyula birtokost az alapszabályok 9. §. értelmében közfelkiáltással *tiszteleti tagnak* választotta.

E választással az egyesület őszinte háláját és elismerését fejezi ki azzal a férfiuval szemben, a ki az egyesület hazafias céljait oly páratlan lelkesedéssel és odaadó buzgalommal szolgálja.

Közgyűlésünk megbizott, hogy ennek bizonyosságul állítsuk ki ezt a tiszteleti tagsági okmányt és azt aláírásunkkal és pecsétünkkel hitelesítsük.

Kelt Nagy-Enyedén, az 1900. július 15-én tartott közgyűlésből

Br. Feilitzsch Arthur,
orsz. képvis., elnök.

Radnóti Dezső,
főtitkár.

Minek megtörténtével az okmány átnyújtván, a kitüntetett imig válaszolt:

„Kedves Barátim! Nagyon köszönöm az egyletnek ezen megtisztelő a lományát; nagyon köszönöm önfeláldozó fáradságtokat, melylyel nem sajnáltatok ide utazni, hogy azt nekem személyesen nyújtsátok át. Annál kedvesebb nekem a díszlevél, mert attól az egylettől jó, melynek én már eddig is nagy hálával tartozom.

Sokáig dolgoztam én, a nélkül, hogy valaki komolyan vette volna munkámat, s hogy ennek valami jelentőséget, fontosságot, hasznot tulajdonítottak volna. Az E.K.E. volt az első, ki azt észrevette, figyelme tárgyává tette, megértette, méltányolni kezdte, elismerésében s hathatós erkölcsi és anyagi támogatásában részesítette.

Midőn ezt láttam, csak akkor — és csak ettől fogva kezdtem először érezni azt, hogy nem dolgozom hiába, hogy nem végzek hasztalan munkát, hanem hogy az hézagot pótol. És ezt az édes, boldog érzést az egyletnek köszönhetem.

Az E.K.E. által nyújtott eme megtisztelő kitüntetés újabb ösztön lesz rám nézve, az egylet céljainak szolgálatában, melyek az én céljaim is, tovább munkálkodni. Friss erőt fogok abból meríteni a zászló alatt, melyre kedves hegyeink természeti szépségeinek felkutatása, megismertetése és művelése van felírva; küzdeni mindaddig, míg a közös cél el nem érjük. Az Isten tartsa meg kedves egyletünket, hintse áldását annak hazafias működésére s éltesse annak itt jelenlevő képviselőit sokáig!”

Már az ebéd alatt megindult s a küldöttség ott-tartózkodásának egész ideje alatt a társalgás gerinczét alkotta azon élénk eszmecsere, mely az Érczhegység egész területének turistasági, rendszeres, bár évekre kiterjedő feltárása körül forgott.

Mivel ezen eszmecsere tulajdonképen azon program kivitelének módját és rendjét alkotta meg, melyet a turista osztály megalakulása alkalmával első helyre tűzött ki; időszerűnek tartjuk annak eredményét összefoglalva, alábbiakban közölni.

Az Érczhegység egész területének turistasági rendszeres feltárása legelső sorban a n.-várad-kolozsvári vasutvonalról kezdendő meg. A rekiczeli vízesés, az

oncsászlai barlang és a Melegszaamos forrásvidékének csodás körútja immár meglevő alkotások, ezek a Vigyázó (Vlegyásza) bevonásával, a Székelyjő (máskép Sebesvölgy), a Kedves és Jód folyók völgyének járhatóvá tételével (útjelzések, ösvények, vigyázói menedék-kunyhó felállítása) csakhamar igen hálás, a legmagasabb várakozásoknak is megfelelő kirándulásokat nyújtanak a Budapest felől jövőeknek s különösen N.-Várad és Kolozsvár városok közönségének.

Párhuzamosan ezen munkálatokkal előállítandó a jelzett helyek összeköttetése Bihar-Füred fürdőteleppel.

Míg az Érczhegységnek imént jelzett északi részét leginkább a Szamos és Sebes-Körös vizei szakgatják át, addig a középső részén az Aranyos és a Fekete-Körös vizeivel találkozunk.

Ezen öv feltárásánál az egyesület a Tordahasadékon és a runki szoroson túl még nem jutott el, a vidrai vízesés a szkerisorai jégbarlang a keleti, a galbinai szoros (a Fekete-Körös petroszi ágának mesés alkotásai) a nyugati oldalon a legközelebbi feladatokat nyújtják.

Az Érczhegység déli részén a most épülő n.-enyed-abrúdbányai hegyi út a már forgalomba vett pilisi és ponori menedékházakkal, valamint az évek óta fennálló s erősen látogatott detonáti menedékház kiváló szolgálatokat tesznek az Érczhegység délkeleti sarkában rejtőzö természeti szépségek, illetve csodák feltárására, hozzáférhetővé tételére; a nyugati oldalon a Fehérkörös forrásvidékein a Gainára vezető út és menedékház foglalkoztatja már évek óta az egyesületet s az ifjú Arad-hegyvidéki turista egyesület segédkezésével; remélve, e vidék egyéb s nagyszámú érdekeségei tán rövid idő alatt közismertekké válhatnak.

Majdnem felesleges külön is felemlíteni, hogy midőn a röviden körvonalozott s igen szép feladatok részletes megoldására került a szó, az oroszlanrészt azokról az ünnepekt házigazda, Czárán Gyula tiszteletbeli tagtársunk, s már korábban az Arad-hegyvidéki turista társaság vállalta el. Utóbbihoz ez okból a küldöttség távozása előtt alábbi sürgöny menesztett:

Arad-hegyvidéki Turista-Egyesület elnöke
Tedeschi Viktor úrnak

Arad.

Czárán Gyulának mai ünneplése alkalmából, ki nek egyéniségében a legszebb, legtökéletesebb kapcsolatot bírjuk a két Testvéregyesület működése között, az együttműködés sikereinek reményétől áthatva üdvözlö.

Az E. K. E. nevében

Melitskó Frigyes.

A lelkesedés nem volna belső tűz, az érintett szép tervek csak színes délibábok, ha képes lett volna a kis társaság egy csendes szobában beszélgetve szórakozni napestig. Bár a szürke fellegek sűrű tömege nem eresztette át a nap biztató sugarát, bár a fagyos szellő közeli hó hullását sejtette velünk, csakhamar talpon voltunk, hogy felkutassuk „Kurbán” bégnek büszke otthonát, a száz menyasszony szomorú börtönét, a déznai várhegyet a büszke vár roskadó romjaival.

Érdekes hely ez ma is. A menyházai patak itt lép ki a Fekete- és Fehérkörös vízváltakozójának a Moma-Kodru hegységnek szorosaiból szélesebb völgybe s helyet nyújt Dézna község fehér házsorainak és udvarházának. Dél felé a völgyet szegélyző hegyek egyre kisebbednek s csak a hol az Alföldet elértek, Világosnál, emeli fejét magasabbra — mintha utolsó erejét szedte volna össze — két-három kúp, s a legmagasabb, korona gyanánt hordja a kéklő távolban Világos várának romjait.

Az a hegynyulvány, melyen a vár épült, igen érdekes geológiai alakulás. A mögötte fekvő s 800—

900 m.-nél magasabbra nem nyuló mészhegyek testéből a tűz erejével született. Vulkanikus, s a körötte fekvő mészkő hegyeknél fiatalabb eredete szembeszökően nyilvánul a hegytestéből elszórtan kidudorodó furcsábbnál-furcsább sziklaalakzatokon s azoknak lávaczeméből álló tömegén. Czárán Gyula, ki Jókai fantáziájától elragadtatva kényelmesen kigyózdó útát vágatót a várhegy tetejére, ugyancsak kimerítette a törökvilág és a mitológia elnevezéseit, hogy a hegy testének mind egyik kiforrását illő névvel jelölhesse meg s igen soknál nem volt felesleges azon megjegyzése, hogy: „természetes alakulás nem emberi munka.“ „A basibozukok“, a „hárem függönye“, a képkön is bemutatott „sárkánykő“, és a „századik menyasszony sírkeresztje“ ámulatra ragadják az szemlélőt s csodálatba merül az ember a felett, hogy a mit a völgyből nézve megmaradt falomladéknak vélt, abban ide fönna föld tűzgyomrának egy ritka érdekességű alakítását látja maga előtt.

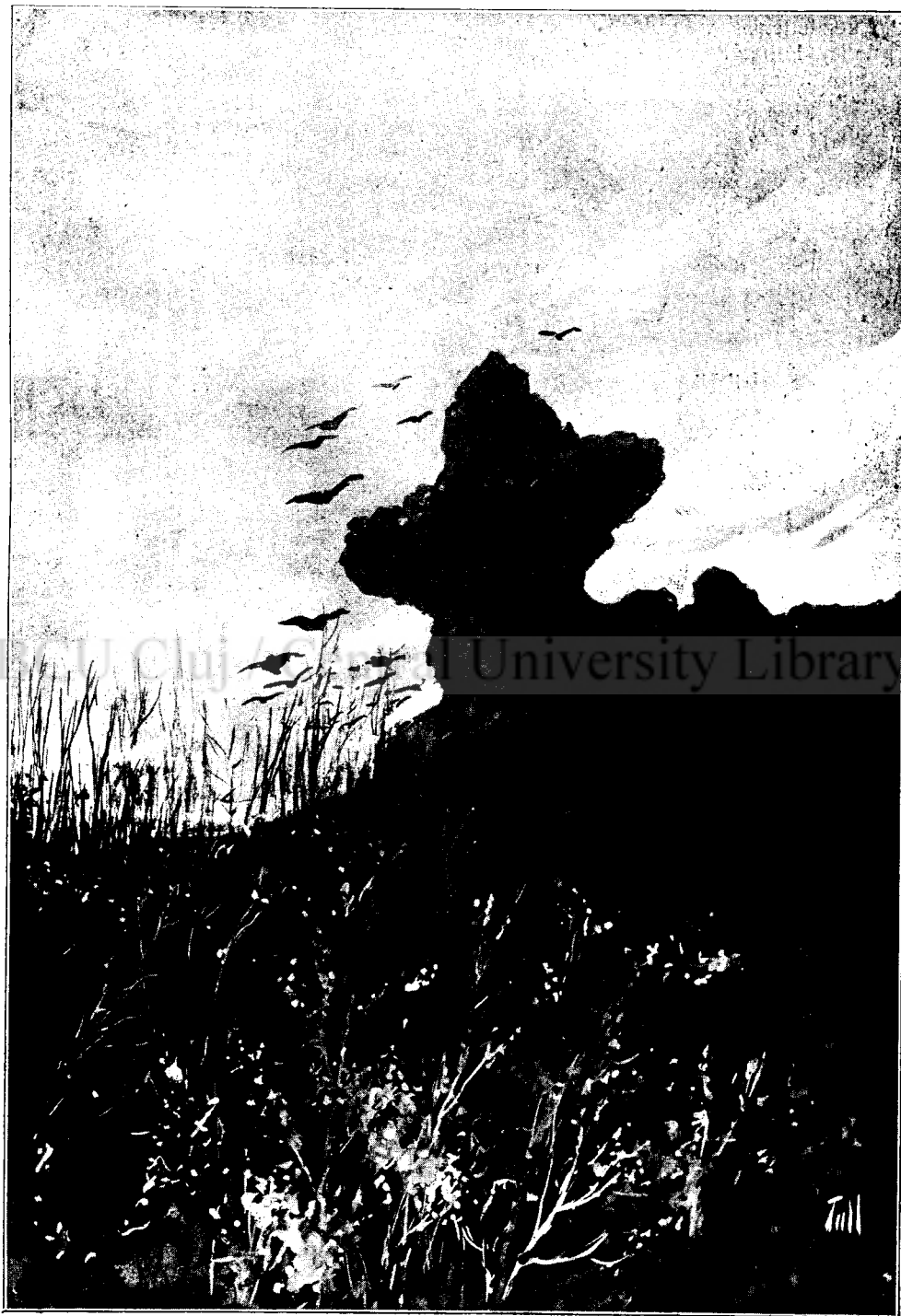
De azon kigyózdó út mentén nemcsak a régtünt mitológiai kor és török világelnevezéseivel találkozunk, nem feledkezett meg az út építője az élő, a várhegy lábánál pezsgő élet szépségeiről sem; mind egyik pihenő pad, pedig eleget számláltunk belőlök, egy-egy szépen hangzó női nevet hord megnevezéseként.

Elértük a vár roskadó romjait. Történetéből csak annyit tudunk, hogy a mikor nem az erdélyi fejedelmek birták, akkor a török volt ur benne. Bethlen Gábor korából azon kedves monda maradt reánk, hogy a fejedelem egyszer jó kedvében innen a vár fokaró!

szétekintvén, annyi földet ajándékozott egyik vitéz hadnagyának, a mennyit az, nap keltétől nap nyugtaig, körül tud lovagolni.

Azután török kézre került s hiába vonultak el később a félhold elhomályosodásával innen is a törökök, hiába roskadtak össze a vár bástyái, ma is a Törökök az urak benne, mivel a birtok a nagyváradi Török-csaladé.

Hát Kurbán bég, kit Jókai halhatatlanná tett?

A SZÁZADIK MENYASSZONY SÍRKRESZTJE.
(Természetes képződmény.)

Tull Ödön rajza.

Emlékét hordozzák a sziklák s a századik menyasszony sírkeresztje. Jókai nevét pedig az a kigyózdó út is csak büszkeséggel fogja viselhetni, melyen másfél-órai séta alatt beleláltunk földünk tűzgyomrába, multjába, az erdélyi fejedelmek dicső korszakára, a török-világ bübájós izgalmaiba s megpihentettük végül szemünket az alattunk elterülő barátságos mező szabályos tábláin mindaddig, míg az egyre nagyobb meszeségben kékkellő hegyek ormán a világosi vár nem ötlük szemünkbe.

Dózsa György emlékezete, szabadságharcunk végső jelenete, egy eddig ismeretlen hurt rezdített meg lelkünkben; a távoli Arad gőzkörében nyugovóra hajló nap visszafordulásra figyelmeztetett bennünket: mire beérkez-

tünk menyházai szobánk barátságos falai közé békét suttogó csendben megkondukt a templom kis harangja, hirdetve a Mindenható kegyét.

A másnap szürkülő hajnal bucsuzóban találta a kis társaságot. Vándorbotokkal felfegyverkezve, kicsiny útimálhánkat egy szálás legényember vállára csomagolva, rövidebb úton igyekeztünk hazafelé, mint a

melyet a prűszkölő gőzmasina választ a hegyek gondos elkerülésével Aradon, B.-Csabán át N.-Váradnak.

A Kodru hegység 8—900 m. magas gerince, a Vaskóh felől hozzá támaszkodó karsztszerű hegyvidékkel állta útunkat.

A vékony pelyhekben szálldogáló hó akadályt nyújtani nem bírt s azzal, hogy a tavaszi levegőt télire változtatta, csak sietette a kis társaság előhaladását a meredek hegyoldalon. Csakhamar a gerinczen állunk: kipiruló arcczal végighordozva tekintetünket az előttünk kékellő Bihari csucs (Kukurbeta) méltóságos tömegén, leszálltunk a kezdetleges vasbányák mellett a dolinák közé, hol minden láthatártól megfosztva, a természet csodás változatosságán mulattak gondolataink, mígnem a vaskóhi nagyszabású márványbányák rózsaszínű sziklái el nem árulták, hogy Vaskóh szomszédságában járunk.

Még egy rövid óra, s a sokat g ncsolt viczinális párnáin, gőzfűtötte enyhe levegőben, egyhangúlag konstatálnunk kellett, hogy a vasút — még ha viczinális is — a mai kor turistikájának legfőbb támogatója.

Útazás egy havas, ködös éjszakán.

Irta: **Harmath Lujza.**

Nem hiába, hogy én csak a tavaszt szeretem. Mikor az első fűszál kidugja kicsike zöld siskáját a száraz avar alól, lelkem megtelik csodálatos ihlettel s mindenben felkutatom, megsejtem az ébredés bűbájos költészetének előbbre vivő alkotórészeit. Látom a mint a pihető föld lassan-lassan magához tér, a mint az örök törvény izzó lavinája fut végig a hosszú álomból megdermedt tagjain és látom, hogy megrázza kábult fejét s szétszórja havas pelyheit, melyek fennakadnak a fák és bokrok ágain, a hol aztán bimbót fakaszt belőlük a forró nap-sugár.

Szemem előtt folyik le ez a főséges metamorphosis és mindannyiszor magával ragad. Valami csodálatos érzés vibrál ilyenkor lelkemen. Úgy érzem nem vagyok röghöz lánczolt emberi automata, mely felsőbb parancs folytán él, érez és cselekszik, hanem öntudatos, önálló alkotórésze az előttem lefolyó csodálatos természeti átalakulásnak, melyben minden kis paránya e földtekének részt veszen. Érzem, hogy többre vagyok hivatva, minthogy hideg részvétlen szemlélője lehetnék e nagy mozgalornak, mely nem ismétlődhetik annyiszor, hogy elveszítené előttem költői bűbáját.

Es az a fokenkénti átmelegedés, az a fokenkénti forróbb és forróbb lüktetés úgy viszi magával lelkemet, mintha hipnotizálva lenne s nem tudna megválni, nem tudna exisztálni a hatalmas erő nélkül, mely reá ezt a nagy befolyást gyakorolja.

Es a mennyire szeretem a tavaszt, a mennyire rajongok az első virágsziromért, mely ott fehérlik a kora tavasz foltos ruháján, ép úgy megfázom és úgy behúzódik lelkem mint a selyembogár gumójába az első hópille láttára. Úgyszólván nem vegetálok télen. Szeretném átalunni, mint a nagy természet és felébredni vele a tavasz jöttén.

Semmi poesis, semmi hangulat ebben a végtelen hómezőben, ebben a sivár, jeges világban, hol minden dermedt, egyhangú, élettelen. Minden a megsemmisülés, az örök pihenésre emlékeztet, a mi bizony nem valami épületes dolog annak, a ki még gyönyörét leli az első fakadó rügytől a hulló szirmokig mindenben ami él és vegetál.

A városi zajban lehet, hogy elvész a haldoklás e szimbólisztikus háttere, ők minden időnek leszdedik virágait, de mi szegény vidékiek még a zúzmós fák tejején gubbasztó varjúban is a mullást, az örök álom jelképét látjuk és féljük.

A falusi ember ilyenkor olyan, mint a havasi medve: behúzódik meleg vaczkába s ráfordul, ha háborgatják, hóhó! dehogymordul, dehogymordul, sőt leveszi a lábáról szivességével, dédelgeti s tejbe-vajba fürösztgeti.

A falusi ember mindig örvend, ha vendéget lát, de soha úgy, mint télen. Van ilyenkor sütés-főzés, sűrűn járja a pincze kulcsa s minden előkerül a kamrából a mi csak szemnek-szájnak tetszetős.

A télen történt, hogy kedves vendéget kaptunk s a télen történt, hogy jó szokásként viszonzni kellett a látogatást.

Azelőtt való nap sűrűn havazott, zuzmara fődte a fák ágait, fehér volt az egész világ, mint egy óriás szemfedő, még az útszéli katangkoró sem látszott ki a fehér némaságból.

Az aneroid 24 fokot mutatott s mi ugyancsak felfegyverkezve bundákkal és pokrócokkal vig, csengő szó mellett szánkáztunk az egy órányira fekvő Szt.-Háromság felé.

Keskeny útvonal mutatta az irányt, de voltaképp nem voltunk bizonyosak, hogy nem szántóföldek, sánczok avagy buczkák felett haladunk-e? Az egyforma világban csak az itt-ott feltűnedező templomtornyok jelezték, hogy emberlakta vidéken járunk, a felséges Nyáradmentét, hol dús kalászt ringat nyaranta az ébredő szél és térdig járunk a rózsába, fel nem fedeztük volna e hangulat nélküli világban soha.

A rövidebb, kevésbé járt utat választottuk s a jó vérű négyes alig háromnegyed óra alatt tette meg az utat. Jó meleg szoba s hamisítatlan székely vendégszeretet várt reánk s mi, daczára, hogy az úton elhatároztuk, hogy még alkony előtt haza jövünk, nem nagyon siettünk az indulással.

Vendégek, szomszédok összegyűltek, folyt a szövés-fonás, főzés-sütés az asszonyi társaságban, az adó, a közterhek, a közeli választások az urak közt s futott az idő gyorsan, mint a szárnyára kelt madár.

Különben is künn már jelezte a tányér- és kanálcsörrenés, hogy hiábavaló erőlködes lenne készülni, mert nem lehet akkora érve a kifogásoknak és ürügyeknek, hogy azon a hamisítatlan vendégszeretet (a milyen még itt Székelyföldön van) ki ne fogjon.

Maradtunk. Az est beállt, a csillagtalan menybolt szürkén borult a földre, a köd leszállt s mikor végre utra keltünk, nem látszott az égből, földből, vagy útból semmi, egygyé olvadt az egész mindenség.

Az országútra tértünk, mert úgy hittük, hogy ez biztosabb. A lovak erős ösztönüknél fogva egy darabig jól haladtak, mikor is a köd oly vastagon feküdt meg a földet, mint akár csak egy vízhatlan óriás ponyva. Nem lehetett látni épen semmit.

A szánban ketten ültünk, nővérem és én, a sógorom kiült a bakkra, hogy négyesemmel kutassák a láthatatlan útvonalat. T. i. ő és a kocsis. Némán, feszült figyelemmel hajtottak künn, némán — és mi türes-tagadás remegve — ültünk mi benn, a jó melegen ellátott szánkában.

Egyszer csak halljuk: Hahó! „Mi az?” Baj van instálom.

Aztán szidja a kocsis a két első lovat, mert nem mennek a *kutyák*, vissza fordultak.

— Megállj!

Ez a kocsisnak szólt, aki épen ostort akart bontani, hogy a két első kutyára — a mint ő nevezi — reá huzzon.

Egy nagyon is helyén és idején alkalmazott gyeplőrántás a sógorom részéről, az a megdöböntő kijelentés,

Tavaszi körséta a Székelyó mentén.

Irta: K. Fodor János.

hogy eltévedtünk és mi nővéremmel azon pillanatban künn voltunk a szánból.

Csak derékig ért a hó, hát még elég nagy rész maradt ki belőlünk, hogy el ne nyeljen végkép. Amíg lélegzelnünk tud az ember addig él.

A tisztuló köd s néhány E. K. E.-gyújtó segélyével mind jobban láthatóvá lett a dolog. Egy szédítő magas malomgátra értünk, mely alatt a Nyárád zugott és túl a parton a malom kelepelt. Ha még egyetlen lépést teszünk, menthetetlenül bele veszünk a tátongó mélységbe, mely elnyelt volna lovastól, szánostól és mindenesztől. A két első ló csodálatos ösztöne mentett meg csupán. Ha virágos kedvben lettem volna, megkérdeni a kocsistól:

— Nő, hát kutya-é az az állat, mely finom ösztönével így megéri a veszedelmet?

Ott állunk a rengeteg hóban segély és tanács nélkül. (Ezen az éjszakán jöttem rá, hogy a hónak melege van.) Segélykiáltásunkat elnyelte a malom és Nyárád zugása, s hogy teljes legyen a szerencsétlenség, szánrudunk eltört a fordításban.

Mit volt mit tenni? A kocsist két lóval vissza küldtük Szt.-Háromságra szánkóért, holott is a falu érdemes bírása Sántha Albert — ekkor láttam, hogy mily helyes intézmény az, hogy intelligens, uri embert tesznek falusbíróvá — nemcsak szánkát, nemcsak embereket, hanem még *lámpát* is küldött segítségünkre: az Isten áldja meg!

Lámpát bizony, világító fényt a pokoli éjszakába, reménységárt a csüggedésbe.

Hej miféle farkas-kalandok imbolyogtak vagyis inkább zugtak az alatt képzeletem felizgatott kohójában! Innen-onnan mind farkasokat véltem felénk rohanni s már ama bizonyos megmaradt csizmákat láttam kibujni a hómezőből s mintha úgy éreztem elapadni, megsemmisülni magamat, a farkasok körmei alatt.

Meddig vártunk így, nem tudom. Perczek, órák vagy örökké tartó éjszakák multak-é, de oly hosszú volt ez idő, hogy kinyúlik életem végéig.

Végre annyi izgalmas perc vagy óra után lantolni kezdett a garad, az örlés pár percze szünetelt s az emberek a kész örlettel hazafelé indultak. Szólítottuk őket s arra felé jöttek. Soha el nem feledem e jó emberek ijedt felkiáltását, mikor váltáságos helyzetünket meglátták. Pár percz mulva ott volt a malom lámpája s habár nem segíthettek rajtunk semmit, de jól esett az egyszerű emberek őszinte jó indulata s az a buzgalom, hogy nem hagytak magunkra, míg segély nem érkezett. Csak ekkor, az emberek magyarázata folytán láttuk az óriás veszélyt, melyben forogtunk.

Nemsokára távoli, alig felfedezhető csillag vibrált az újra sűrűvé lett ködben s füleinket csengettyű hangja ütötte meg. A csillag mind nőtt, mind nőtt, mind közelebb jött.

Itt a segély! Velünk van a jó Isten!

Igen velünk. Átültünk az új szánba s a lámpa nagyon is hasznos és kívánatos fénye mellett hajtottunk haza felé. Útközben a következő és minden jó barátomnak melegen ajánlott tanúságokat gyűjtögetve:

Téli időn ne látogasd meg jó barátaidat, vagy ha teszed, lámpád okvetlen legyen a kéznél, mert a vendégszeretet nem akkor enged útra, mikor te akarod.

A lovat meg semmi körülmények közt ne nevezd kutyának, mert van annak annyi esze, hogy megmentsen négy ember életet, ha a sors úgy hozza magával.

A havat meg ne tartsd *fehérnek*: csak látszat. *Fekete* annak minden porczikája.

kora tavasz egyik verőfényes napján, mikor a Vigyázó széles vállait még királyi hermelinként folttalan, csillogó hópánczéllal fedte s vakító fényes fehérségében oly közelnek látszott, hogy a vasuti kocsi ablakából megolvashattuk domború mellkasának sziklabordáit, leszálltunk a délelőtti vonatról Sebesváralján (47. számú őrház), azon szándékkal, hogy a kalotaszegi óriás keleti legmagasabb előhegyének — a visági csúcsnak (a katonai térképen „Magura de Viság” 1100 m.) tetejéről gyönyörködhessünk úgy a Székelyó, másként Sebespatak idilli völgyében, a Vigyázó keleti oldalában és bepillantassunk a sötét Dragán szorosaiba is.

Kevés helye lesz országrészünknek, mely egy huzamosabb körséta alatt kedvesebb képekkel mulattatná a turistát, mint ez, s ezen okból tán érdemes lesz az érdeklődők s különösen a kolozsvári turista és kiránduló közönség figyelmét ideirányítani.

A megálló őrház közvetlenül a kolozsvár-nagyváradi országút mellett van, s ugyenitt ágazik ki utóbbiból a Trányis-visági vicinális út is. Egy tábla elmondja, hogy Trányis havasi községig az út hossza 16:8 km. és a kilométerek piros, bár még számozatlan oszlopokkal jelezve is vannak.

Mi azonban menet nem ezen eléggé kényelmes, szekérrel, lóval járható, de kilátást nem nyújtó völgyi utat választottuk, hanem azonnal a gyalogösvényre térve egy lebegő pallón átmentünk a Székelyó patakon és a kertek alatt hatolva be a faluba közvetlenül a várhegy alján levő beszerika elé értünk. Itt van a papilak is s ott őriztetnek a vár kapujának kulcsai.

Igaz ugyan, hogy Sebesvára, miként az az „Erdély” mult évi 3. számában részletesen le van írva, s Telegdy A. két szép rajzában be mutatva, nagyon is megérdemli a látogatást, tekintve azonban, hogy hazarészünk történelmének ezen ereklyéjét már több ízben tettük kirándulásunk céljává, most csak egy köszöntő pillantást vetettünk a tisztos kő váromladék felé s jobbra elhaladva mellette, felfelé ballagtunk eléggé jól járható úton, azon patak oldalán, mely meredeken elhasította a hegyormot a Bologi hegy (Magura de Bologi) testétől, s egyre mélyebbre ássa az elválasztó hasadékot.

A várromon túl sovány szántóföldek fedték azon nyakat, mely a hegyormot a Bologi hegy nyulványával összeköti; maga ez a nyulvány már lépcsőzetes s csakhamar oly magasságot ér el, hogy nem a pihenés, de az egyre szélesbedő láthatárban való gyönyörködés akaratlanul is megállítja a vándort.

Még csak 600 m.-nyire emelkedtünk, szemben a 755 m. magas, erdős, marótlaki hegy van velünk, oldalán széles seb gyanánt tátong a kőbánya, melyet a kissebesi gránitbányák budapesti társasága kezel, bérbe véve az államkincstártól. Mellette sötétlik jobbról azon szurduk, melyen a Kalota patak betör, hogy rövid futás után, a Kőrösbe szakadjon. A szurduk felett kicsül-

lanik a marillaki templom sudár, fehér tornya, fényes bádogfedelével. Labunk alatt nyulik hosszan a falu s megette kékellik a Székelyó kanyargó szalagja.

Feljebb szállunk; az útát eltéveszteni nem lehet, a hegy nyulvány háta alig százmeternyi széles s különben is eléggé járt szekérút vezet a közepén. Terraszról-teraszra lépünk, egyre bővülő kilátással. 800 méternyi magasságban egy másik völgyszakadék elé érünk, s ez arra késztet bennünket, hogy nagy kerülővel most már erdőt érve lépjük át a 900 méter rétegvonalát.

Innen az út kedves árnyékban balra kanyarodik ugyan, de ki állhatna ellent annak, hogy azt az 52 metert, mely a jobb felől emelkedő csücsztől elválasztja, meg ne tegye. Ritka cserjés között, a nyíló hóvirág s kékellő kökörcsinnel tarkázott puha moha szőnyegen kapaszkodunk fel a Bologi hegycsúcsra, s felérve oda, nem sejtett panoráma gyönyöre feledtetni a meredek kapaszkodás fáradságát.

Észak felé fordúlva egy lépcsőzetes, széles, szántóföldekkel tarkázott hegynyereg nyugtatja meg szemünket, tehéncsorda és fehérló juhnyájak, tarka kecskékkel vegyest nyugodtan legelgetnek a széles síkon. A nyereg jobb szélén sötétzöld tó tükrében verődik vissza a tavaszi nap rezgő sugára, a tó megett egy szabályos kúp emelkedik, mintegy 100 m. magasan, mintha egy óriás bohóc, pillangót kergetve, lecsapta volna esőrgős süvegét.

A nyereg tulsó emelkedését a sebesi messzelátó kétszarvu s 768 m. magas csúcsa zárja le s elfogja a rajta túl fekvő kőbányákban folyó dinámitrobbantások hangját.

Keleten egymásmellé sorakozva látjuk a kalotaszegi fensík nyugoti szegélyét szolgáltató és a Székelyó patakra támaszkodó hegyeket, a marótlaki tetőtől a Bogdán hegyig; s ezek nyílásain kitekintünk Kalotaszeg sűrű falvaira s ellátunk a gyalui havasokra, sőt azok megett észreveszszük kékellő körvonalait a beszterczei nagy havasoknak.

Nyugaton a Dragán völgye sötét mellékvölgyeivel, meredek szirtfalaival, a Kecsés völgy fenyveseivel alig legyőzhető vágyat támaszt bennünk; de ime észak felől hívogatólag int a vén Vigyázó hófehér feje, s hogy jobban szemé közé nézhessünk, még a míg a nap magasan jár, irányul vesszük a trányisi templom kedves alakú fatornyát s búcsut intve a ránk bámuló hegycsúcsok körének, egyenesen ereszkedünk le azon a délre eső nyeregbe, mely körülbelül 200 m. mélyen a Bologi és Visági hegy közt fekszik s melynek közepén Trányis havasi község szétszórt házai láthatók.

A község háza előtt találkozunk a sebesvájraljai órháznál elhagyott vicinális úttal s a 17-ik kilométer oszlopnál arra rálépve folytatjuk útunkat ismét felfelé vagy 4 kmnyire, mikor egyszerre azt látjuk, hogy baljunkon emelkedik fel hirtelen meredeken az innen 150 m. magasságban levő Visági hegy sziklatarajos csúcsa.

Emez oldala nagyon meredek, sziklás felülete süppedő mohával vastagon van fedve, itt-ott viz bugygyanik ki lábunk alól, másutt — s a mint feljebb jutunk annál sűrűbben — hófoltok terülnek el. Végre

megszűnik a moha, lábuk a hóból éles sziklákra ér, az elesés ellen sűrűn kapaszkodunk a cserjés ágaiba, alpesi rózsza már nyíló virágának bódító illata még balzsamosabbá teszi a levegőt s bár erősen működik a tüdünk és szívünk, nem fárasztó, nem fájdalmas ezek zihálása, hanem fürgén ugrunk sziklalépcsőről, sziklalépcsőre s végre fennállunk a csúcon.

Három összehányt sziklatömbökből alkotott templomi szószék tulajdonképen ez a csúcs. Az egyikből északra a Meszes hegylánczig, a másikkól nyugatra a Vigyázóra, a harmadikból délre a Székelyó felső völgyére egészen Rekiezelig lát el szerünk.

1100 m. magasságban állunk. A Vigyázó gerinczét csakis a visági patak medre hasítja el tőlünk. A nyereg tetején, hol a patak szakadéka megszünt Viság havasi község szétszórt házai barnállanak. Idáig vezet a vicinális út is, 26 kmnyit futva azóta, hogy a nagyváradi országútból kiszakadt. A falun túl csakis lóval járható ösvény kapaszkodik a Vigyázónak még kemény hóval fedett oldalára.

Odább dél felé, szemben a Bogdán hegygyel, széles, hegyi patakok hasadékaival átszelt medenceze lejt a Székelyó völgyéhez, míg a láthótárt szegő Muncelmare a Meleg-Szamos és rekiezeli patak vízvázalatóján a rekiezeli vizesést hozza emlékezetünkbe s találgatjuk, hogy melyik barázda rejti e gyöngyöt magában.

Rövid pihenés után, visszatértünk Trányisba s most a vicinális uton maradvá gyönyörű völgyrészek között, patakesevegés hangjainál, bükkerdő árnyékában, vidám madárdal között lejjebb és lejjebb szálltunk a Székelyó völgyébe s alig vettük észre, hogy Sebesvájraljára értünk, két várram között járunk, jobbra Resculum római vár elmosódott sejtelve, balról magasabban a sebesi vár ma is élő romjai.

Körsétánk itt véget ért, kis idő múlva már az esti személyvonat párnáin ültünk, de gondolataink még mindig ott időznek, a hol a Székelyó habjai eszevegnek, regélnek régmúlt időkről, örömről, bánatról s az isten alkotta természet fenségéről.

Egy hegylánczról.

Irta: **Ősz János.**

Szép vagy oh hon, négy folyam határa, messze nyúló tengerek lapályoddal, égbe nyúló érces bérczeiddel; oh, de mi e szépség erdős bérczeinkhez, ózondús hazánkhoz, a szép székelyföldhöz, e kis miniatúr Svájcához viszonyítva. Ha önző a világ, bántók az emberek, tán az is elfordult tőled, kiért mindent áldozál: jöjj, oh jöjj el csalóvány esatogástól esengő, emberhangtalan kedves bérczeink közé, őserdeink hívó árnya alá, s ha él még benned bár az isten és természet iránti fogékony lélek, itt megnyugvásra, pihenésre lelsz; hogy ha él még benned a haza és fajod iránti lelkesítő érzés, jöjj és pillants lelked szemével nemzetünk multjába. Minden orom, minden hegyzug édes regét regél multunk nagyságáról, Rabsonné váráról, Csombod vár vesztéről, Tartod-Firtos várról. S oh a multak édes-bús regéi, elsusogva század éves büszke tölgyeinktől, égbe nyúló karesű

fenyveseinktől, csengő csermelyeinktől, körüllegve a őseink szellemétől, dicsőhimmusszal kísérve a dalos csalogánytól, önkéntelen kéjes érzésekre gerjeszt, kibékítve sorssal és a világgal.

Kibéd népes székely községtől északkeletnek indulva az országúton, szembetűnőleg kezd a tájék mindig vadregényesebbé válni. Ott érjük mindjárt a Kibéd és Sóvárád határválasztó havasi jellegű patakját, az u. n. Köves patakot, mely az országúttól balra, közvetlen az út mellett büszkélkedő Csombod hegy lábánál vonul el. Normális viszonyai között halk csörgedéssel ringatva édes álomba a multak emléken eltűnődőt s mintegy ábrándjai folytatásaképpen dalolja tovább az édes-bús regét, Csombod ős váráról, marcsona uráról, karesú asszonyáról, a vár kincseiről, mint sülyeszté alá a vár ura krözusi kincseit a vár harangjába, az ép az ő vizéből táplálkozó feneketlen vár kútjába, hogy a várra törő tatár kincszomjától megvédhesse azt. Halk susogással folytatva a regét a vár szép nőjéről, mint esett rabbá a durva tatárnak s minő feltétel volt a szabadulásnak kialakított díja találós mesében.) Vadul dübörögve, óriási köveket, kloákát üzve maga előtt, vágatva alá, ha az ég csatornáit, a természet haragvó ura ontja záporát. Tán tehetetlen bosszú is üzi a környék és vár aljának rombolására, hogy miért nem láthatja annyi század óta szép várúr-nőjét, ki hajdanta annyiszor járt hős vizének sűrű berkébe, a várúrnak durva kénye elől, elzokogni nála fájó panaszát.

Még áll a hegy, Csombod hegye erdőkoszorúzza szép fensíkjával, mely a vár uráról kapta a nevét, ámde ma a várnak csupán alapkövei fedezhetők fel még, úgy itt-amott, a várfokon kereken. A híres és a népmonda szerint kincsesel tele várkútnak azonban sehol nincs nyoma, jel nem mutatja.

Állatokat legeltető gyermek-legények hajtották marháikat a Küküllőre déli itatóra. Az egyik közülök (névszerint Silvester István) felballagott a Csombod-hegy erdős oldalára az ott fakadó havasias jellegű forráshoz vizet inni. Hogy mi történt vele az erdős oldalon, azt természetesen tudni nem lehet, ámde tény az — kortársai s testvére ma is állítják — hogy mint örült rohant el onnan, állatai hátrahagyásával, egyenest haza. És a mikor a második napon annyira magához tért, hogy szavát vehették, egész rémhistoriát beszélt el, hogy ő mily nagyszerű pinczében járt, mely tele volt kincsesel és hogyan s mi történt vele ott, stb. Az is tény, — ma is élő testvére és a község népe határozottan állítják, — hogy a serdülő legénykét sem szép szóval, sem ígéretekkel, sem akkor, sem később a hegyhez közel csalni, hogy a helyet, hol az állítása szerinti eset történt vele, megmutatná: soha nem lehetett. Az addig ép és egészséges fiú e naptól kezdve betegeskedni kezdett és — állítólag — a kalandja rövid idő alatt sirba fektette.

Itt huzódik, Csombod fensíkjától nem messze, a „tatárok útja,” szintén közel hozzá az „örömök dombja“ elragadó, festői részek, mindenikhez multunk em-

*) A népmonda szerint igen meghatotta a vad tatár szívét, a férj mint szeszélyes kényúr durva bántalmihoz szokott s így rabságát is teljes megadással tűrő, madona arczú szép nő s szabadulást ígért részére, ha oly találós mesét ad fel, melyet ők megfejteni ne tudjanak, mire a nő a következő találós mesét vetette oda a tatároknak:

„Dön-dön deszka, pejlo polezra, alattam is esznek, felettem is esznek, engemet is esznek.“ Megfejtése: dön-dön deszka a híd, melyen ép átmentek, pejlo polezra az őt vivő ló és a csikója, alatta is ettek, a híd alatti temetetlen halottakon lakmározó farkasok, felette is ettek a feje fölött repkedő, a hullákon összekapott hollók, őt is ette, illetőleg emlőjét szívta az ölében levő csecsszopó gyermeke.“

lékei s a népmondák serge szövődnek és szállnak szájról-szájra szájhagyománykép a székely nép között. E vadregényes, erdős hegyláncz zárja magába az úgynevezett gyűrűs völgyet is.

Ha figyelemmel vizsgálódunk e völgyben, több helyen ásásra, beomlott kúthoz hasonló mélyedésre bukkanunk. Aranyásók kutatásainak a maradványai ezek, mert állítólag gazdag aranyércz van e völgyben, illetve a völgyoldalban, tehát e hegylánczban. Még a 40-es évek végén ráakadtak az arany érre és egyik vállalkozó székely atyafi (névszerint Dósa András) vitt is a zalatnai bányahivatalnak több drb érczet innen, melyet a bányahivatal tényleg annyira figyelemreméltónak talált, hogy egyik illetékes hivatalnokát, illetve szakemberét ki is küldötte helyszini vizsgára.

A kiküldött a legszorgosabb dologidőben szállván ki, az ásásra kellő számú munkást nem találhatott. Azzal távozott akkor, hogy később alkalmasabb időben majd visszatér; ámde mai napig hiába várják a jó székely bácsik. Mert nem sokkal rá más szelek fújtak, másnemű aranyra, az arany szabadság kivívására kellett a munkás kéz, s ez alatt a bányahivatalnál a feledékenység sötét leple borult a gyűrűs völgy aranyaira. Ámde nem úgy az élelmes székely bácsiknál, ők nem feledték el a gyűrűs völgyet és aranyait. Több-ször fogtak hozzá bányát nyitni a völgykatlanban; csakhogy vizenyős lévén a hely, a szakszerű vezetés híján mindannyiszor beomlott a kútszerű tárna. Ez évre is szervezkedve már a konzorcziúm Domokos Sz. Márton székely afia vezetése alatt. Földfurójuk 3 öl és egy sugig halad a földben. Azontul bármily erőfeszítéssel sem haladhattak jelenig. Az összes eredmény, mit elérni tudtak, az, hogy a furó a 3 öl egy sugon túl a hajtásra vígan forog, hegye pedig egészen vízszatörlik.

E völgyet is magába foglaló erdős hegység északkeleti végénél találjuk azután a szovátaí fürdőtelepet.

Szováta sósfürdője — hiszem — többször és hivatottabb tollak által volt már ismertette fekvésével, berendezésével, fürdőinek gyógyító hatásával, kiránduló helyeivel egyetemben, azért nem czélom e fürdőt közelebbről részletezni, bárha mindig örömmel időzöm e kedves tájon, ha mindjárt csupán lélekben is.

Igen sajnós és káros az, hogy miért nincs e fürdő ideális lelkiületű, áldozni tudó, önzetlen kézben, a ki tudja a fürdőt megillető kellő színvonalra emelni, s hogy miért adáz huza-vona, áldatlan per tárgya. Mily nagyszerűen tudná e fürdő gyarapítani nem csupán hazánk kincses táját, de nagy gyógyító erejével a hazai egészségesek létszámát is, ha szakszerű berendezés mellett a kellő reklammal általános széleskörű ismertetésben részesülne. Kitünő, meleg vizű sós tavai — az egy feketető kivételével, mely inkább kénestermesztető — a mellett, hogy bámulatosan nagyszerű gyógyítóhatással bírnak, kezdve az Illyés (medve) tón, végtől végig: a veres-, zöld-, fehér-, fekete- és végezve a magyarósi-tavon, mind, mind kellő lefolyással bírnak s kedves, vadregényes helyen, úserdő körített szélmentes völgyfenékben fekszenek.

Szép vagy oh hon, négy folyam határa, messze nyuló tenger sík lapályod, égbe nyuló érczes bérczeiddel, oh de mi e szépség erdős bérczeinkhez, ózondús hazánkhoz, a szép Székelyföldhöz viszonyítva, életadó dús forrásaival, regét-regére keltő várromjaival.

KÜLÖNFÉLÉK.

SZÉKELY KONGRESSZUS.

Egy székely hattyu dal.

Minden jobbérzésű és hazáját szerető ember szívéig és elméjéig hat az a meleg hang, az a jóságos gond és szókimondó közvetlenség, a melylyel *Szilvássy János dr.* »A Székelyföld« című igénytelennek látszó irodalmi végrendeletében a székelység közgazdasági bajainak az orvoslására mintegy segélyért kiált.

Talán kissé túl sötét színekkel, de pesszimiztikus lelkének hű kinyomataként, elszomorító képét vázolja a főként Csikvármegyében ma is divó földmivelési viszonyok hátrányos, hogy ne mondjuk kétségbeejtő elmaradottságának, a százkilométernyi területek közlekedési mizériáinak és a megélhetést biztosító eszközök fokozatos hanyatlásának.

Borszék lelkes fürdőorvosa, ki egy istentől megáldott vidékről tudománya és honszerelme lángoló fáklyáját annyiszor felénk lobogtatta: java férfikorában bekövetkezett váratlan halálával se vált meg tőlünk a nélkül, hogy mint a jó orvos rá ne mutatott volna azokra az orvosszerekre, a melyekkel az általa másfél évtizeden át tanulmányozott székelység társadalmi bajait, egyre egészségtelebb életviszonyait, sőt veszélylyel fenyegető közgazdasági betegségeit meggyógyítani, illetve enyhíteni reménylette.

Szive vérével írott kis füzet maradt reánk örökségül az elhunyt szerző hagyatékában.

Kétszeresen becses ez a röpirat mindenkinek, a ki csak a székelység és így az erdélyi

magyarság gyarapodása iránt érdeklődik.

Már pedig éppen napjainkban a székely nép nyomasztó helyzetének a javítása az a problema, mely társadalmat és sajtót, egyeseket és testületeket országszerte leginkább foglalkoztat, tehát most a kormány is hamarabb meghallhatja egy haldokló író végső sóhaját, mely a kivándorlás veszélyétől megóvándó székely vérei számára néhány mentő csónakot kér.

A székelyek Romániába özönlésének megakadályozása és e másfélezeréves ősi fajnak a székely vármegyékben való megélhetése már évtizedek óta megoldásra váró kérdések, melyek tekintetében mindedig jóformán csak eredménytelen kísérletekkel állottunk szemben, a nélkül, hogy módunkba lett volna a nép életgyökerét emészető baj kutforrásáig hatolni s az alkalmazandó gyógykezelés módját bár megközelítőleg megtalálni.

Nem új dolog az, a mit *Szilvássy dr.* tanulmányából megismerünk, hanem annak az elolvasása közben hatványozott mértékben vonulnak el lelki szemeink előtt mindazok az élénk ecsetvonásokban megrajzolt és elzüllésre vezető nyomoruságok, a melyek a székelység megélhetését lidérczinyomásként megbénítják.

Mindenekelőtt nem kis megütközéssel tudjuk meg, hogy a közügyesség, tanulékonyság és munkabírás tekintetében páratlan székely nép még ma is, legalább Csikban az 50 év előtti ósdi, okszerűtlen és a lehető legprimitívebb gazdálkodást űzi, miért is furcsán hangzik ugyan, de első teendő volna a székely gazdákat éghajlatuknak megfelelő hasznot-

hajtóbb földmivelésre megtanítani. Nagy területeken se vasut, se iparvállalat, se mintagazdaság nincsenek és így hiányzik a piac is, hol bár a nyersterményeket vagy a háziipar czikkeit értékesíteni lehetne.

A csikvármegyei tagosítás hosszadalmas és költséges keresztülvitele, az eladósodás, a szegénység nyomában leselkedő lelkiismeretlen kapzsiság és uzsora mind közrejátszanak, hogy a székely ember vándorbotot vegyen a kezébe.

Pedig kiaknázatlanul felhasználásra várnak úgy az erdők és hegységek kincseket rejtő nyersanyaga, valamint a lakosság értékes munkaereje is.

Ezért szükségesek a reformok az egész vonalon.

Megkapóan szomorú, de érdekkeltő képet rajzol elénk egy hazafiasan gondolkozó derék ember, kinek ez utolsó tollvonásain már ott ül a halál fagyos lehelle, ámde végső szivdobbanásáig meleg szeretettel igyekezett a székelység fölvirágzásának életföltételeire a közfigyelmet ráirányítani.

És csodálatos összetalálkozása a véletlennek, hogy a mire *Szilvássy dr.* »Székelyföld«-je kikerült a sajtó alól, ime már széleskörű mozgalom foglalkoztatja bérczes kis hazánkat, mely az Erdélyi Kárpát-Egyesület zászlóbontására *székely kongresszust* tartani készül.

A honi és népismeret gyakorlati terjesztése alig választható el a népjólét emelésére irányuló s a turistaság és idegenforgalom révén is előmozdítható közgazdasági és közlekedési reformtörekvésektől, miért is egy a néppel folyton érintkező társadalmi intézmény-

nek e legújabb kezdeményezése minden körben csak elismeréssel találkozhatik.

Ha valamikor, úgy most kínálkozik a legkedvezőbb alkalom, hogy az említett agilis egyesület praktikus czélokot szolgáló működési programjából folyólag, ez a szép terv megvalósuljon és hogy a hivatott tényezők vállvetett közreműködése mellett a székely kérdés nagy fontosságú és országos jelentőségű problémájának a megoldását a magyar társadalom diadalra segítse. Petőfi dalolta, hogy:

Nem halt ki még a székely vér,
Minden kis cseppje drága gyöngyöt ér.

„Hát ne is adja az isten — ugymond *Szilvássy* — hogy kihaljjon; ne is vándoroljon világgá, hanem emelje föl a haza ezt a legidősebb, legjobb, sokat szenvedett mostohagyermekét is a többi szeretett gyermekei közé, mert megérdemli.“

Lehetetlen, hogy szívünk legnemesebb húrjait meg ne dobantsa ez a *székely hattyudal*, mely — mint egy jó hazafi szellemének utolsó terméke — érdemes arra, hogy a legközelebb megtartandó székely kongresszus részéről kegyeletes figyelemben részesüljön.

Egyébiránt az *igaz eszme*, a költő szavai szerint, a korporsóból is kitör és eget kér.

Ilyen nemes fogalom, ilyen varázsige legyen a székelység érdekében a magyar nemzeti érzület.

Vajha ennek a jótékony melegétől úgy erkölcsileg, mint anyagilag mielőbb ujjaszülethetnék az egész vadregényes Székelyföld és vele együtt — új közgazdasági vérátömlesztés útján — testben és lélekben megacézósdhatnak dél-

keleti nyelvhatárunk most is legéberobb magyar őrszemei: maguk a székelyek.

M. Gy.

AZ E. K. E. KITÜNTETÉSE.

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter.
1675—1901. eln. szám.

*Az Erdélyi Kárpátgyesület
főtitkárának*

Kolozsvár

Ő császári és apostoli királyi felsége 1901. évi február hó 19-én kelt és Széll Kálmán m. kir. miniszterelnök urhoz intézett legmagasabb kéziratában örömmel és megelégedéssel méltóztatik megemlékezni azon sikerekről, melyek a magyar korona országainak területéről a múlt évi párisi nemzetközi kiállításon megjelent földmivelési, ipari, kereskedelmi és művészeti kiállítók munkáját nyomon követte.

Ő császári és apostoli királyi felsége ezen fényes sikereket első sorban a kiállítás ügyeinek előkészítésében résztvevők buzgó közreműködésének tulajdonítván, olyképen méltóztatott legkegyelmesebben rendelkezni, hogy uraságodnak, mint az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás XVI. csoportbizottsága tagjának odaadó és eredménydús működéséért legteljesebb elismerése kifejeztessék.

Ennek eleget teendő örömmre szolgál, hogy ő császári és apostoli királyi felsége ezen legkegyelmesebb rendelkezését uraságod nagybecsű tudomására hozhatom.

Budapest, 1901. évi márczius hó 12-én.

Hegedüs.

HÁZIIPAR.

As E. K. E. Félégyházán.

Az E. K. E.-nek ama nagyobb-szabású mozgalma, melylyel az erdélyi háziipart óhajtja az egész országban ismertté tenni és elterjeszteni, kezd kibontakozni az előkészítés stádiumából. Az első bemutatója az erdélyi háziipar termékeinek az E. K. E. budapesti osztálya közgyűlésén volt, mely után *Kis-Kun-Félégyháza* közönsége hívta meg az egyesületet, hogy az ottan rendezendő háziipari kiállítással kapcsolatosan az E. K. E. is mutassa be Erdély háziipari termékeit. Természetesen az egyesület a legnagyobb örömmel fogadta a meghívást és jóllehet kevés idő állott az előkészületekre, mégis olyan kiállítást rendezett, mely méltán feltűnést keltett a nagy alföldi városban.

A kiállítást a félégyházi főgymnasium nagy tornacsarnokában rendezték, melyet ez alkalomra gyönyörűen feldíszítettek. Az E. K. E. kiállítása a teremnek egy harmadrészét foglalta el. Közepén voltak a kalotaszegi butorok és varrottasok; egyik oldalon a székelység szövött és himzett iparczikkei, a másikon a többi erdélyi vármegyéknek háziipari czikkei.

Maga a kiállítás márcz. 10-én vasárnap d. e. 9 órakor nyílt meg, mely alkalommal *Berger* Károly Lajos a kiállítás helyi rendezője s gazdasági szaktanár és *Radnóti* Dezső E. K. E.-főtitkár mutatták be és kalauzolták a nagy közönségnek a háziipari kiállítást. Az első napon 6000 ember látogatta a kiállítást, úgyannyira, hogy a nagy tolongást megakadályozandó, negyedóránként be kellett zárni a csarnok ajtóit.

A második napon érkezett meg a földmivelésügyi miniszter képviselője, *Keller* Gyula szaktanár, aki az E. K. E.-nek a legmelegebben gratulált hazafias munkásságának kiváló sikeréért. Ugyane napon jöttek a kecskeméti *Kada* Elek polgármester és *Horváth* Ádám orsz. képv. vezetésével, azután a közeli falvak földmives gazdái és a különböző földmives iskolák növendékeikkel. Az érdeklődés akkora volt, hogy az E. K. E. távirati felkérésére *Herrmann* Antal dr., egyesületi al-

elnök délutánra szintén lejött a fővárosból s a tornacsarnokban mintegy 6—800 hallgató előtt nagyszabású szabad előadásban ismertette az erdélyi háziipar kincseit. Előadása folyamán lelkesítő szavakkal hivta fel az Alföld közönségét Erdély szegény népének és közgazdasági érdekeinek támogatására. Hadd jusson egy-egy kalászszem az Alföld gazdaságából az erdélyieknek is! Viszonzásul mi a háziipar itt bemutatott kincseivel gazdagítjuk az Alföld népét.

Az előadást zajosan megéljenzte a közönség. Este 100 terítékű bankettet rendezett a város az E. K. E. tiszteletére, melyen ott volt a város színe-java. Az első pohárköszöntőt *Szerelemhegyi* Károly dr., polgármester tartotta, éltetvén azt a tevékeny, munkálkodásában az egész országra fontos egyesületet, melynek gyakorlati céljaiért az egész Alföld lelkesedik. Üdvözlö az egyesületnek itt megjelent képviselőit. *Herrmann* Antal dr., E. K. E. alelnök megköszöni az egyesület nevében a nemes város jóleső, meleg támogatását, melylyel az E. K. E.-et kitüntette. Gyönyörű szavakkal aposztrofálja azt a nagyjelentőségű eszmét, melyet az E. K. E. útját megvalósítani, *megteremtven az Alföld és Erdély háziipara között az—uniót.* Éltette a város fejét és annak közönségét.

Azután *Radnóti* Dezső emelt poharat *Berger* K. Lajosra, a ki a kiállítás eszméjét fölvetette és megvalósítása érdekében buzgólkodott.

Másnap este zárták be a kiállítást és ott a helyszínén új meghívást kapott az E. K. E. *Kecskemét* városa részéről, mely a nyár folyamán szintén rendez kiállítást.

Debreczeni kiállítás.

(Jelentés az E. K. E. debreczeni kiállításáról.)

A mi nehezen megmozdítható, nehezen felmelegíthető közönségünk újra bebizonyította, hogy akar is, tud is lelkesülni a jóért, szépért és nemesért. Hogy megértette és átértette az Erdélyi Kárpát-Egyesület hazafiás törekvéseit. Hogy kész támogatni ez egyesület üdvös munkáját a nemzeti jellegében és lételében fenyegetett szegény, nyomorgó erdélyi véreink javára, megtartására és boldogítására. Mert én meg vagyok győződve, hogy a rövid tartamú debreczeni kiállítás sikerét nem csupán az ott bemutatott háziipari cikkek készésében megnyilatkozó finom

ízlésnek, nem csupán azok olcsóságának kell tulajdonítanunk; de része van a sikerben annak a nagy erkölcsi erőnek is, a melyet az E. K. E. lobogójára írott eszme tartalmaz, a melyet az E. K. E. képvisel s a melynek hatása elől nem zárkozhatik el egyetlen igaz magyar szív.

Kétségtelen, hogy a kiállításon sokkal többet is eladhatunk volna, ha az egyesületnek hosszabb ideje van a kiállítás előkészítésére; ha nagyobb készlet felett rendelkezik. De hát ezt a hiányát a próbavásárnak bőven pótolták az utánrendelések, a mint ezt alább látni fogjuk. Kedvezőtlenül befolyásolta üzleti sikerünket egyébiránt az a körülmény is, hogy pár nappal a mi kiállításunk megnyitása után egy bánfi-hunyadi nő a hazafiság és önzetlenség czégére alatt kalotaszegi varrottasokból egy piacutcai előkelő butorkereskedésben kiállítást rendezett. A Szentgyörgy-napi nagy vásár hozta-e őt ide, vagy az E. K. E. sikerrel kecsegtető vállalkozásának Kolozsvárra is elhatott híre: én nem tudom. Ő a megmondhatója. Való dolog, hogy ennek az ok nélküli versenynek épen azok vallották kárát, a kiken az E. K. E. segíteni óhajt. Azok a szegény magyar asszonyok és leányok, a kik heteken keresztül dolgoznak, szemrontó, testtől munkával egy-egy varrottason. Az E. K. E. tisztességes úton igyekszik értékesíteni fáradságuk gyümölcsét. Nem követel jutalékot a közvetítésért. Azután közbelépnek magán vállalkozók, a kik bármiként hangoztassák is könnyen lánggra lobbanó ujságírók segítségével, hogy ők pusztán hazafiás buzgalomból járnak, kelnek, költsenek, — mégis nehéz elhinni, hogy valami anyagi hasznát is ne vennék az efféle vállalkozásnak. Ők alkuszának és engedik, hogy a közönség is alkudjék. Ez által annyira lenyomják a hosszú, fáradságos munka árát, hogy lehetetlen úgy megfizetni a szegény kalotaszegi nép idejét és munkájának árát. Erié a következtetésre engemet nem annyira az erdélyi háziipar üzök iránt érzett jóakarát, mint inkább a józan ésszel való gondolkodás vezetett. Legkevésbé pedig az irigység azok iránt, a kik dicsőséget és anyagi hasznat egyformán arathatnak a megszorult, együgyű köznépvéretékes munkájának közvetítésével. Ha pedig nem így van, a hogy én magamban elképzelem, ha én többre becsülöm egy selemmel kivarrott lengyoles futó vagy terítő elkészítését, mint a mennyit az voltaképpen megér; ha olcsóbban árusítva is, — segítve van a kalotaszegiek szegénységén: akkor, de csakis akkor hadd támadjanak minél több *Farkas* *Gizellák* és hadd szaporodjanak ebben az anyagias, minden nemes ideált kiveszni engedő korban az áldozatkész, a közjót önzetlenül szolgáló egyének. Hiszen újabban alig látjuk *Gyarmathy* *Zsigáné* úrnőt az általa felgyújtott oltárnál. Miért vonult vissza? Beféradt-e a nemes küzdelemben vagy talán valami elkedvetlenülítte?

A mi a debreczeni kiállítást illeti, annak eredményéről ezeket jelenthetem:

Eladásra összesen 126 darab varrottast, szőttest, himzést, butordarabot s egyéb apróságot vettem át, 1103 kor. 05 fill. értékben. Elkelt pedig 99 darab, 607 kor. 55 fill. értékben, megmaradt

27 cikk, melyek 495 kor. 50 fillért érnek.

Az eladottakon kívül jóval nagyobb összeget képviselnek a megrendelések. Leginkább a kőrösfői butorokat kedvelték meg. Előjegyeztünk 37 drb hat- és négyszöglető asztalt, köztük ebédlő asztalt is; 80 drb kisebb-nagyobb szék, 24 drb számolyt, 1 ládát, 3 fogast, 20 kisebb-nagyobb kesztyű dobozt. Ezeknek értéke 914 kor. 20 fillér. Megrendeltek továbbá 5 varrottast, 14 terítőt, 5 szőnyeget, és esergét és 7 kisebb famunkát. A varrottas asztalfutók 141, a szőttesek és himzések 162 koronát, vagyis az összes megrendelés 1218 koronát képvisel.

Zoltai Lajos,

az E. K. E. debreczeni ügyvivője.

EGYESÜLETI ÉLET.

A központ választmányi gyűlése.

Április 29-én népes választmányi gyűlést tartott az E. K. E. központja. Minthogy *Feilitzsch* Ártur báró elnöknek hirtelen Budapestre kellett utaznia, a gyűlést *Melitskó* Frigyes alelnök, a turista osztály elnöke vezette.

Jelen voltak: *Szádeczky* Lajos dr., *Márki* Sándor dr., *Palkovits* József altábornagy, *Papp* Mihály, *Győnyay* Béla erdőfelügyelő, *Pallós* Albert, *Fodor* János, *Merza* Gyula, *Csifó* Salamon, *Sályom* János, *Hollitzer* Nándor, *Kovács* Dezső, *Török* Imre dr., *Vuchetich* Sándor, *Weisz* József dr., *Versényi* György dr., *Kovács* Géza és *Radnóti* Dezső.

Melitskó Frigyes, mint első alelnök, elfoglalván az elnöki széket, a következő előterjesztéssel nyitja meg a gyűlést:

A mai választmányi gyűlés báró elnök úr öméltségének rendelkezésére hivatott össze. Minthogy azonban öméltségát törvényhozói kötelességei váratlanul Budapestre szólították: az alapszabályok értelmében nekem jutott a szerencse, hogy a mai tanácskozást vezessen. Mídon ez alkalomból az igen t. választmányi tag urakat üdvözlöm, elnöki tisztemet szomorú kötelesség teljesítésével kezdem. Ugyanis *redőnkét* *József* *Agost* kir. herczeg öfenségét, *akivel örömben és bánatban osztozunk*, sulyos családi gyász érte. Elvesztette egyik legkedvesebb leányát, *Gizella* kir. herczegnőt, aki a főherczegi családnak szemefénye és legmagyarabb nevelésű leánya volt.

Elnökünk öméltsága táviratban fejezte ki egyesületünk benső részvétét, melyre a kir. herczeg úr öfensége mélységes fájdalomt a legközvetlenebbül kifejező távirattal felelt.

Azt hiszem, hogy a választmány ezt szomoruan tudomásul véve, leg-

mélyebb részvétét és a gyászban való osztozását jegyzőkönyvében is kifejezni méltóztatik.

Másik szomorú kötelelességem bejelenteni, hogy választmányunknak egyik igen buzgó tagja, *Halász Ignác* dr. ápr. hó 9-én valóban váratlanul elhunyt, mindnyájunk sajnórájára. A közügy kiváló buzgóságú harczost, a tudomány nagytehetségű és pótolhatatlan munkást vesztett el benne. Mi pedig gyászoljuk buzgó munkatársunkat és lelkes hivatottat.

Nyomban a gyászeset után elnökünk önméltósága az egyesület nevében részvétíratot intézett a gyászoló özvegyhez, melyre a következő választ kaptuk:

„*Tek. elnökség! Az Erdélyi Kárpát-Egyesület választmányának felejtethetlen férjem halála fölött kifejezett nemes részvéte mélyen meghatótt. Fogadjja a kegyes megemlékezéset a tek. elnökség hála köszönetem s kérem, kegyeskedjék hálámra a tek. választmány előtt tolmács. hui Kiváló tisztelettel, Budapest, 1901. ápr. 21-én, özv. Dr. Halász Ignácé.*”

Méltóztatásuk igen tisztelt elnökünknek a részvét kifejezésére vonatkozólag tett intézkedését jóváhagyólag tudomásul venni és választmányunknak a gyászeset alkalmából részvétét jegyzőkönyvébe iktatni.

E szomorú jelentések után örömmel közlöm a t. választmányal, hogy *Fehérváry Géza* honvédelmi miniszter, egyesületünknek egyik legrokonszenvesebb tiszteleti tagja súlyos és válságos betegségéből felgyógyulván, ismét elnökünk figyelméből az egyesület nevében táviratilag üdvözöltetett. Hogy jól esett a kegyelmes úrnak az egyesület eme figyelme, mutatja ő kegyelmességének következő meleg hangú távirati válasza:

„*Hálás örömmel vettem az Erdélyi Kárpát-Egyesület felgyógyulásom alkalmából beérkezett üdvözlő sürgönyét, melyért úgy Neked, valamint az egyesület tagjainak őszinte köszönetet mondok. Bárány Fehérváry Géza.*”

Hasonlóképpen üdvözöltük a körünkől távozott egyik volt alelnökünket és választmányi tagunkat, *gr. Lázár Istvánt*, kit a királyi kegy Brassóvármegye főispáni székébe ültetett. Öméltósága válaszában kijelentette, hogy egyesületünk iránt érzett szeretetét és jóindulatát brassóvármegyei osztályunk kebelében fogja érvényesíteni.

Időrendileg utolsónak van szerencsém jelentést tenni azon üdvözlőtről, melyben választmányunk egyik *legnépszerűbb tagjának*, ki csak a napokban ünnepelte 40 éves szolgálati jubileumát, az *egyesület nevében szerencsekívánatainkat fejeztük ki*. Azt hiszem, a választmány örömmel csatlakozik ehhez az üdvözlés-

hez, mert hiszen *Palkovics József* altábornagy úr ökegyelmességének köszönhetjük azt, hogy *irányító társadalmi tevékenységével* a honvédséget egyesületünkkel testvéries kapcsolatba hozta.

Ezek után a gyűlést megnyitva, jelzem, hogy az előterjesztendő tárgyak előkészítése elnökünk irányításával történt.

Rudnóti Dezső főtitkár terjesztette elő ezek után a tárgysorozatba foglalt mintegy 80 ügydarabot.

A *turista osztály* ügyei közül tudomásul vették a *Czárán Gyula* tiszteleti tagsági okmányának átadásáról szóló jelentést, megszavazták a Galbina-hegy feltárására 400 koronát, a rekizeli menedékház berendezésére 60 koronát, az idevezető út kijavítására feltételeken 400 koronát, kimondták a kányafői meszeselató körül még egy telek megvásárlását, a kolozsvári útjelzőablak felállítását jóváhagyták, a Hója-erdőbe vezető útnak elkészítését elfogadták és a helyszíni szemlére *Melitskó* Frigyes alelnököt és a titkárokat kiküldték, a Csukásra vezető út II-ik felére 216 k. 98 fillért megszavazták, a folyó évi kirándulási program összeállítására a turistaosztályt utasították, az O.M.G.E. turisztasági mozgalmával várakozó állást foglaltak el, s végül az Erzsébet-út folytatására a költségeket megszavazták.

A *házi ipari osztály* ügyei közül örömmel vették tudomásul a kereskedelmi miniszter leírátát, melyben a házi ipar fejlesztésével egész Erdélyt illetőleg az E. K. E.-et bizza meg; a kis-kun-félegyházai kiállításról szóló jelentést jóváhagyták és *Berger* Károly Lajos és *Herrmann* Antal tanároknak köszönetet szavaztak, a debreceni kiállítás szép eredményéért köszönetet szavaztak Debreczen városnak, *Komlóssy* Ártúr főjegyzőnek és *Zoltay* Lajos levéltárosnak, kimondták, hogy a kecskeméti, máramarosszigeti kiállításokon is részt vesz az egyesület; tudomásul vették a házi iparkiállítások részére kapott vasúti kedvezményt; *Máté* József indítványát az iskolai szotyrok terjesztése tárgyában elfogadták — végül kimondták, hogy a házi ipari ügyek vezetésére önálló *házi ipari osztály* szerveztessék.

A *balneológiai osztály* ügyeiből tudomásul vették a fürdő törvénytervezetere vonatkozó felterjesztést és hogy a balneológiai egyesület *Feilitzsch* Ártúr báró-elnököt és *Hankó* Vilmos osztálytitkárt választmányába beválasztotta; a Dunántúli Közművelődési Egyesületet értesítik, hogy fürdőkönyvéből sok erdélyi fürdő kimaradt; a budapesti orvosi kör erdélyi balneológiai ta-

nulmányútjának programját elkészítik.

A *néprajzi osztály* ügyei köréből sajnálattal értesültek, hogy a város a Mátyásház szerződését még mindig nem küldötte meg és a berendezésekre megszavazott összeget nem utalta ki; jóváhagyólag vették tudomásul a beszerzett szekrények megérkeztét és felállítását; a múzeumok és könyvtárak orsz. felügyelőségének az adott segély elszámolásáról szóló felmentvényt tudomásul vették; ugyanennek ama kérését, hogy a múzeumban iparművészeti és szépművészeti osztály is szerveztessék, teljesíteni fogják.

A *kerékpáros osztály* ügyeiből kiemeljük, hogy a sétatéren létesítendő kerékpáros körút tervrajzának elkészítésére az osztályt utasították; a kerékpáros kirándulásokon leggyakrabban megjelentek részére könyvjutalmakat tüzték ki.

A *vidéki osztályok* köréből tudomásul vették a székesfővárosi osztály és Brassó vármegyei osztály közgyűléséről szóló jelentéseket, köszönetet szavaztak az utóbbi volt elnökének, *Orbán* Ferencz igazgatónak, ki másnemű elfoglaltsága miatt lemondott.

A *testvér egyesületek* köréből tudomásul vették a Pécsi Mecsek-Egyesületnek 10 éves jubileumára küldött üdvözlőre jött köszönetét és kimondták, hogy a Magyar Tanítók Turista Egyesülete is a 10 éves jubileum alkalmából üdvözöltessék.

Az *önálló ügyek* közül előterjesztette a főtitkár a következőket:

Az *alapszabályok* módosítására kiküldött bizottság beterjesztette javaslatát, melyhez a választmány hozzájárulván, kiadja az elnökségnek további eljárás végett.

A *székely kongresszusra* vonatkozó intézkedéseket jóváhagyja a választmány.

A *párizsi kiállítás* rendező bizottságában való részvételért kapott királyi elismerést örvendetes tudomásul vették.

A *tagsági oklevelek* elkészítésére beérkezett ajánlatok közül a Czettel és Deutsch műintézet ajánlatát fogadták el.

A *német nyelvű kalau könyvek* kiadása ügyében kapott ajánlatot a jövő évben fogják elintézni.

József Ágost kir. herczeg védő arcképének megfestését engedélyezte. Ezt hódoló tisztelettel örvendetes tudomásul vették.

Az *Országos Kárpát-Egyesület* feloszlására vonatkozó értesítést örvendetes tudomásul vették.

Váqó Bertalan M. Á. V. tisztviselőt felszólítják, hogy kötelezettségeinek záros határidőn belől tegyen eleget.

Végül az *E. K. E. iparcikkek* köréből az *E. K. E.*-pezsgőnek, *E. K. E.*-gyűjtőnek, *E. K. E.*-rumnak folyó ügyeit intézték el.

A brassóvármegyei osztály közgyűlése.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület brassói osztálya április hó 14-én közgyűlést tartott. Jelen voltak: gróf Lázár István főispán, Orbán Ferencz igazgató, Förder Sándor árvaszéki ülnök, Zakariás János dr. ügyvéd, Makoldy József posta- és távirada felügyelő, Koródi Mihály magánzó, László Domokos mérnök, Dózsa János ipariszkolai igazgató, Szabó Nándor tanár, Fluch Gusztáv telekkönyvvezető, Verzar István magánzó, Delej Dezső jegyző.

1. Orbán Ferencz osztályelnök a gyűlést 10 órakor egy magas színvonalon álló beszéd kíséretében megnyitja. Első sorban üdvözlő gróf Lázár István főispánt ki a közgyűlésen való megjelenésével már is tanujelét adta az egylet iránt való érdeklődésének, majd vázolván azon feladatokat, melyek az egyesület elé tűzve vannak, kéri Förder Sándor pénztáros, ki az időközben megüresedett titkári állás teendőit is átvette, hogy jelentését felolvasni szíveskedjék.

2. Förder Sándor felolvassa ezután az 1900. évi titkári jelentést, melyben az egyesület 1900. évi működéséről hűven beszámol.

3. Az elnök felszólítására Förder Sándor ur felolvassa a pénztári jelentést, melyet a felülvizsgálata kiküldött Gyárfás Tihamér dr. és Delej Dezső helyesnek találtak.

Orbán Ferencz elnök indítványára a közgyűlés Förder Sándor önzetlen, fáradhatatlan tevékenységeért jegyzőkönyvi köszönetét nyilvánítja.

Förder Sándor pénztáros fölolvassa az 1901. évi költségvetést, melyet a közgyűlés egyhangulag magáévá tett.

A közgyűlés megadja a hivatalnoki karnak a felmentvényt, mely után Orbán Ferencz elnök meghatottan mond köszönetet az eddig beléje helyezett bizalomért, kiindulva azon elvből, hogy a vérkeringés helyes működésének biztosítékát, a népnek új és ifju erőkkel való kicserélése alkotja, lemond az elnökségről, előbb köszönetet mondva az összes munkatársaknak s jelesen Fellner Lajos és Förder Sándor tagoknak, kik lelkes működésükkel az egyesület köszönetét érdemelték ki. Utódjául Zakariás János dr. tagot ajánlja, ki eddig is sok és igaz érdeklődéssel érdemelte ki az általános bizalmat.

A közgyűlés Orbán Ferencz indítványát lelkesen magáévá tette, mire Zakariás János dr. elfoglalja az elnöki széket, megköszönve a kitüntetést és szép szavakban kéri Orbán Ferencz igazgatót, hogy tapasztalt tanácsaival őt támogatni szíveskednék, tagtársait pedig arra kéri, hogy lelkesedésükkel hassanak az egyesület fellendülésére.

A közgyűlés ezután előre bocsátva, hogy a választmány kiegészítését a tervbevetett nagyobb szabású taggyűjtés utáni időre tartja fenn, a választásokat ejti meg.

A régi elnökök Krajcsovics Béla és Verzar Lukács újbóli megválasztása után érdemei hangoztatásával Förder Sándor pénztárost választotta meg alelnöknek, felkérve őt, hogy a pénztárosi állást továbbra is töltsse be.

A közgyűlés a titkári állást Delej Dezső eddigi jegyzővel és az így megüresedett jegyzői állást Biró Sándor főispáni titkárral töltötte be.

Választmányi tagoknak: Abel Adolf, Bittó Árpád, Papp Ferencz, Csintalan József, Dósa János, Györke Lajos, Kónya Kálmán, Koródy Mihály, Lázár Lajos, Makoldi József, Póka Dezső dr., Veér György, Mitelman Nándor, Antal János, Rombauer Emil, Eisner Hugó, Grünfeld Mór, Gyárfás Tihamér dr., Haluskai Vilmos, Heincz Ferencz, Jakó Pál, Jahn Frigyes, Janó Lajos, Kovács Sándor dr., László Domokos, gróf Lázár István, László Gerő, Orbán Ferencz, Száva Pető, Verzar István tagok választottak meg.

A közgyűlés következőkben fixirozza a hivatalos kirándulások sorrendjét.

Május 19-én Magas-Rong, június 29-én Nagy-Kőhavas, június 28-án Propasta és Kis-Királykő, augusztus 17—18-án Bucecs, szeptember 8-án Feketealmi hegy. Nem hivatalos kirándulások rendezetnek a Csukás és Keresztélyhavasokra.

Gróf Lázár István főispán indítványára kimondja a közgyűlés, hogy az esetben, ha az idő nem kedvező a kirándulásra megállapított napra, minden külön megállapodás nélkül a következő vasárnap fog a kirándulás megtartatni.

Zakariás János dr. elnök javasolja, hogy a választmányi gyűlések ne a kasszinó helyiségében, hanem egy meghatározandó vendéglőben tartassanak, a látogatottság nagyobb biztosítása czéljából.

Elfogadják és e czélra minden hó első szombat estéjét megállapították.

Zakariás János dr. elnök minden egyes tagot élénk tevékenységre biztatva és támogatásokat kérve, a közgyűlés eljenzése között a gyűlést bezárja.

Ugyanez osztály választmányi gyűlése.

Az *E. K. E.* Brassó megyei osztálya május hó 4-én igen látogatott gyűlést tartott, a melyen a választmány tagjain kívül az egylet számos tagja vett részt.

Zakariás János dr. elnök megnyitó beszédében utalt arra, hogy az osztály jövő feladatát, a Csukás és Nagyköhavas hegyvidékének turisztási fölkarolása kell hogy képezze.

A választmány elhatározta, hogy a szász Kárpát-egyesület brassói osztályát, mely az *E. K. E.* osztályt 25 éves tordulója ünnepélyére meghívta és a Rómer Gyula elnök által a 25 év történetéről irt füzetet az osztálynak megkül-

dötte: az ünnepelt évforduló alkalmából írásbeli átíratul üdvözlő, minthogy az osztály képviselőinek a rendezett estély alkalmával nem volt módjuk az üdvözlést szóval megfelelő ünnepélyes alakban megtenni s az *E. K. E.* osztálynak azóta ez volt első választmányi gyűlése.

A választmány megbizta az elnököt, hogy a mennyiben a „Magas Rong“-ra május hó 19-re tervbe vett kirándulás az esős időjárás miatt nem volna megtartható, a kirándulást a legközelebbi alkalmas ünnep vagy vasárnapra készítse elő. Az indulás a máv. pályaudvarról a najnali személy, illetve express vonattal lenne Predealra, onnan a határgerinczen 3 órai gyaloglás a Rongra, itt villásreggeli, d. u. 2 óráig gyalog, illetve, a kik kívánják megrendelt szekereken Rozsnyóra, a hol közös ebéd a nagyvendéglőben és este 7 órakor vonattal visszavetés. A részvételi költség vonatért szerződijért és a közös ebédért körülbelül 4 korona lesz. Az elnökség a tagokat a részletesen közlendő feltételeket tartalmazó aláírási ívvel hívja meg.

Elhatározta ezután a választmány, hogy a központtól az Erzsébet-menedékház érdekében még 1898-ban tett fölterjesztés kedvező elintézését újlag kéri. Megkérte a választmány Förder Sándor alelnököt, hogy a Csukásra vezető út munkálatait folytassa s az építést ellenőrző bizottságba az elnökségen kívül még Abel Adolf és Hollós Károly urakat választotta meg.

Förder Sándor indítványára kimondta a választmány, hogy a rozsnyói és hétfalusi vezető ügyét rendezni kívánja és a rendezéssel Förder Sándor alelnököt megbizta.

Ezután a választmány az új tagokat fölvetette és elnök indítványára jkvi köszönetet mondott Makoldy József posta- és távirada felügyelőnek, a ki a taggyűjtés körül a legjobban buzgózkodott, egy-maga 20 új tagot jelentett be.

Fölvétettek: Baranyai József, Baczoni József, Báncs Emil, Kardos Manó, Hornung Gusztáv posta főtisztok; Forró Imre, Lőrincz József, Edelstein Ármán, Hollós Károly, Scholz György, Janesó Gerő postatisztek, György János, Lászlóczy Gyula, Damó Lajos, Balogh Sándor, Esztergár Antal, Albu János, Nagy Józsa Kálmán, Orosz Alajos posta segéd-tisztek és Vagner János pt. v. ellenőr, Harsányi István ág. ev. lelkész, Császár Béla m. kir. vámhiv., Felber József magánhiv., Drechsler Sándor háztulajdonos, Bokor János dr. tanár, Sánek András szolgabíró, Albertffy Sándor, Papp László, Csorba Samu kereskedők és Timon Zoltán ipari szakiskolai igazgató, Gold Mór, Winkler Ignác mérnökök, Littmann Zsiga dr. gyárigazgató, Hajós Andor főkönyvelő és Fauss Siegfried dr. vegyész, Hollerung Károly, Gál József tanár, Donezky István kereskedő, Eránosz János alerdőfelügyelő és Scholz Györgyné rendes tagoknak és Fluch Gusztáv kir. telekkönyvvezető Gabriella és Vilma leányaival együtt pártoló tagoknak.

Ezután a választmányi ülés az új tagok életetésével véget ért.

